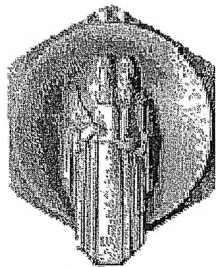

УНИВЕРЗИТЕТ СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ЕВРОПСКИ СТУДИИ ЗА ИНТЕГРАЦИИ И КОМУНИКАЦИИ

ПРОБЛЕМИТЕ И ПРЕДИЗВИЦИТЕ ВО ПРОЦЕСОТ НА
ЕВРОИНТЕГРАЦИЈА НА РЕПУБЛИКА АЛБАНИЈА

магистерски труд

Студент:

Лулзиме Одаи –Коку

Ментор:

Проф. д-р Билјана Ванковска

Скопје, февруари 2016

СОДРЖИНА

1. Вовед

Прв дел: Транзицијата кон демократија во Република Албанија

1. Падот на комунистичкиот режим и првите чекори кон демократизацијата
- 1.1 Сличности на режимот на Албанија и Источниот Блок
- 1.2 Политичката транзиција во Албанија
- 1.3 Албанската елита по 1990 година и донесувањето на новиот Устав
- 1.4 Развој на меѓународните односи по 1990 година
- 1.5 Зачленувањето на Република Албанија во НАТО

Втор дел: Евроинтеграциските чекори на Република Албанија

1. Албанија и Европската унија

- 1.1. Република Албанија и дипломатските односи со ЕУ
- 1.2. Демократија и правна држава
- 1.3. Политичкиот систем на Република Албанија
- 1.4. Европска Унија и Западен Балкан
- 1.5. Аспирациите на Албанија за влез во Европската унија
- 1.6. Историјата на односите Албанија - Европската унија
- 1.7. Критериуми за членство во Европската унија

2. Мисијата и целите на Процесот на стабилизација и асоцијација

- 2.1. Процес на стабилизација и асоцијација
- 2.2. Што претставува договорот за стабилизација и асоцијација
- 2.3. Инструментите на процесот на стабилизација и асоцијација
- 2.4. Договор за стабилизација и асоцијација

3. Владеење на правото

- 3.1. Владеење на правото и основните човекови права
- 3.2. Предизвиците и корупцијата
- 3.3. Потребите и капацитети за воспоставување на владеење на правото

4. Надворешната политика и меѓународните односи

- 4.1. Состојбата во Албанија
- 4.2. Надворешната политика и политиката на заедничка безбедност
- 4.3. Национални стратегии / регионални , релевантни

5. Европската интеграција и нејзиното значење за Албанија

- 5.1. Менаџирање на процесот на европската интеграција

6. Национален план за Европска интеграција (2014-2020)

- 6.1. Политички критериуми
- 6.2. Анти-корупциска политика
- 6.3. Борбата против организираниот криминал
- 6.4. Инструментите на ЕУ
- 6.5. Човековите права и заштита на малцинствата
- 6.6. Регионални прашања и меѓународни обврски
- 6.7. Надворешните односи
- 6.8. Состојбата во Албанија
- 6.9. Надворешната и безбедносната политика

7. Надворешна политика за заштита и безбедност

- 7.1. Актуелната состојба во Албанија

Трет дел: Достигнувања и слабости на патот кон Европската унија

1. Планот за дејствување за 2014- 2016 година

- 1.1. Политичкиот дијалог
- 1.2. Меѓугранична соработка
- 1.3. Инструмент за првата поддршка за членство

2. Ананлиза за потребите и капацитетите

- 2.1. Политички и економски контекст
- 2.2. Стратегија за проширување на ЕУ
- 2.3. Економски критериуми
- 2.4. Функционална пазарна економија
- 2.5. Бизнис клима
- 2.6. Монетарна политика
- 2.7. Европски монетарен систем
- 2.8. Фискална политика
- 2.9. Приватизација

3. Актуелни економски предизвици на Албанија

- 3.1. Економската стратегија на Албанија и економската помош на ЕУ за специфични сектори
- 3.2. Слободно движење на стоката
- 3.3. Јавни набавки

4. Слободно движење на работниците

- 4.1. Политиката на вработеноста и невработеноста на ЕУ
- 4.2. Вработување и невработеност
- 4.3. Состојба во Република Албанија
- 4.4. Информатичко општество и медиуми
- 4.5. Земјоделство и рурален развој
- 4.6. Сегашната состојба во Албанија

5. Енергија

6. Животна средина

6.1. Состојби во Албанија

6.2. Европска унија –Албанија 24 март 2015 година

6.3. Внатрешно прашање

6.4. Потребите и капацитетот

6.5. Цели, резултати, мерки и индикатори

6.6. Вид на финансирање

7. Заклучок

8 . Библиографија

1. ВОВЕД

Тешкото историско наследство на балканските земји и народи е фактор со значително влијание дури и во современоста, и тоа како на степенот на внатрешен развој и демократизација, така и на меѓусебните односи во овој дел на Европа. Балканскиот регион често пати во минатото бил предмет за пазарење на големите сили, но европската интеграција која започна во средината на минатиот век доведе до промени на перцепциите и на реалните односи. Денес сите земји од Западен Балкан настојуваат да се интегрираат во Европската унија во која ја гледаат својата иднина, но истовремено на европската интеграција, особено примерот на помирување на традиционалните непријатели (Германија и Франција), гледаат како на конкретен пример за решавање на сопствените наталожени проблеми.

Со години наназад се поставува прашањето дали е можно во балканските простори да се реализира француско-германската формула на помирување и интегрирање околу заедничките интереси. Мнозина се сложуваат дека таа формула за градење на меѓусебните односи во нашиот регион е единствената можност која дава перспективи за развој и мир. За балканските земји е неопходно, својата иднина да ја насочат кон меѓусебно зближување и поврзување во заедничка балканска соработка во сите области, како и нивно приклучување во европското семејство.

Република Албанија се наоѓа во еден критичен момент на својата историја. Ако со сигурност може да се каже дека во поглед на својата меѓународна позиција и улогата во регионот се направени значителни позитивни чекори, сепак внатрешните проблеми се сеуште длабоки и се главна причина за тешкотиите на патот кон остварувањето на стратегиските цели. Состојбите во оваа држава се честопати во центарот на разни дебати во кои учествуваат познавачи и од земјата и од светот. Проценките се движат во насока на тезата дека постои расчекор помеѓу она што државата го постигнува на надворешно-политички и безбедносен план (особено по влезот во НАТО), што не може да се каже и за внатрешната политика која што според набљудувачите претставува значителен проблем кој

го инхибира развојот на земјата. Позитивните промени во Република Албанија се резултат и на големите залагања и поддршката која Тирана ја добива и од Вашингтон и од Брисел. Даниел Сервер, поранешен официјален претставник на Стејт Департаментот, а сега професор за менаџирање на конфликтите во Центарот за трансатлантски односи, истакнува дека односите на Албанија со соседите се подобри отколку што е тоа случај со состојбата на внатрешен (општествен) план. Парадоксот кој е евидентен го прави истражувањето на евроинтеграциските успеси и неуспеси на Република Албанија многу интересно. Овој магистерски труд се фокусира на истражување на евроинтеграцискиот напор на оваа соседна држава, особено во светлина на евидентниот успех во интеграцијата во НАТО како безбедносна алијанса и послабите успеси на планот на интеграцијата во ЕУ.

Процесот на европска интеграција бара искористување на целиот општествен капацитет, како и прифаќање на основните правила и критериуми детерминирани во рамки на Европската унија. На примерот на сите држави кои тргнаа по патот на демократизација по падот на Берлинскиот ѕид и во насока на интегрирање во НАТО и ЕУ покажува дека политичката волја не е доволна, бидејќи успехот зависи и од објективните околности во кои егзистира една земја, но и од регионалниот контекст во кој таа се наоѓа.

Аспирацијата за влез во НАТО и Европската Унија оживејаа уште од почетокот на 90-тите години, кратко време по падот на комунистичкиот режим. Тоа е доста значајно дека Албанците односно идејата за промена беше начин да се фати приклучок на големото Европско семејство. Единствениот начин да се пробие трагичната изолација и економската заостанатост се пронајде во европската интеграција преку развојот на демократијата и пазарната економија. Се покажа дека е полесно да се влезе во НАТО алијансата отколку во сложениот систем на ЕУ.

Албанија се уште се наоѓа далеку од европските барања, со голем број внатрешни проблеми. Како најзначајни остануваат горливите политички прашања, а особено економските и социјалните проблеми, испреплетени едни со други. И покрај видливиот прогрес, чие главно признание дојде од НАТО, сепак остануваат

отворени прашањата како: Уште колку време и треба на Албанија да стане вистинска европска демократија?

Централното истражувачко прашање на овој магистерски труд гласи: каков е текот на развојот и досегашните резултати за напредокот и предизвиците за приклучувањето на Албанија кон ЕУ? Како посебни истражувачки прашања се издвојуваат следните:

- кои фактори го детерминираат развојот на Албанија во политичка, правна, социјална, економска и културна смисла?
- зошто Република Албанија полесно се интегрираше во НАТО отколку во ЕУ?
- кои се главните подрачја во кои земјата покажала најголем прогрес, а кои се најпроблематичните точки во однос на исполнувањето на Копенхашките критериуми?
- каква е политиката на условување на ЕУ кога станува збор за Република Албанија?
- во што се состојат спецификите во интегративниот процес на Албанија во споредба со другите земји од Западен Балкан?
- какво е влијанието на регионалниот контекст врз процесот на евроинтегрирање на Албанија?

Научна цел на трудот е во насока на опишување на причините, факторите и целите заради кои европска интеграција е детерминирана како стратегиска цел на Република Албанија, како и да се проценат досегашните резултати за интегрирање, имајќи ги во предвид политичкиот, економскиот, социјалниот и културниот развој и капацитети на оваа земја.

Клучни задачи кои си ги постави ова истражување се следните:

- да се истражат спецификите на патот кон ЕУ на Република Албанија
- да се анализираат подрачјата во кои е постигнат најголем прогрес и оние во кои има најголеми заостанувања
- да се утврдат начините низ кои ЕУ и помага на Албанија полесно да излезе од сопствените проблеми

- да се спореди начинот на кој се спроведува политиката на условување на ЕУ врз конкретниот случај, и да се направи споредба со останатите земји од регионот на западен Балкан
- да се направи проценка за следните фази во евроинтеграцискиот процес на Албанија
- Проценка на влијанието и напредокот на Албанската држава врз балканските земји.

Предмет на истражувањето на овој магистерски труд е европската интеграција на една земја која пред дваесетина години важеше за херметички изолирана од меѓународните текови, а која веќе во 2009-та направи џиновски чекор напред со интеграцијата во НАТО. Но, тоа не доведе до забрзување на процесот на интегрирање во ЕУ што укажува на сложеноста и бројноста на внатрешните предизвици кои стојат пред оваа земја, пред таа да може да добие кандидатски статус и да ги отпочне преговорите за членство. Оваа интересна еволуција на меѓународната положба на оваа соседна балканска земја е централната точка на истражување, а низ призма на искуствата на другите земји кои се чекор напред во поглед на европската интеграција.

Просторно овој предмет на истражување се однесува на Република Албанија, и регионот на Западен Балкан, во мерка во која е тоа нужно за да се објасни динамиката на евроинтеграциските процеси во албанската држава и нејзините релации со Брисел.

Темата на истражувањето се во однос на временското определување се однесува на периодот од моментот кога Република Албанија донесува политичка одлука за својата стратемиска цел, членство во ЕУ, до 2013 година.

Истражувањето дисциплинарно спаѓа во областа на Европските студии за европска интеграција, но и во областа на науката за регионална интеграција и во областите на политичките науки.

За да се реализират поставените цели на истражувањето беше неопходно да се применат соодветни методи, техники и инструменти за собирање,

средување, обработка и анализа на собраните податоци, со кое дојде до одредени научни сознанија за веќе дефинираните истражувачки прашања.

Овој истражувачки проект е определен како дескриптивно и експланаторно истражување од интердисциплинарен карактер. По пат на дескрипција се опишуваат фазите на внатрешен развој на Република Албанија од моментот на воведување на либерален политички поредок и отварање на процесот на интегрирање во меѓународни рамки, се до денешниот статус во контекст на интеграцијата во ЕУ. Преку експланаторен метод се истражуваат проблемите и перспективите на Република Албанија на патот кон ЕУ и остварувањето на Копенхашките критериуми. Од методолошки аспект ова истражување претставува студија на случај, а пристапот кој се примени во истражувањето и се базира во индуктивна постапка. Со квалитативна анализа се стекнуваат одредени сознаније од теориска природа и поконкретни за спецификите на процесот на демократизација и внатрешни општествени реформи низ кои минува државата која е во фокус на интерес. Сетоа во крајна линија, треба да овозможува сериозна анализа и сублимиран приказ за поединечните сегменти во една целина за појават што е предмет на истражувањето. Свесни за објективните ограничување на истражувањето, емпирискиот дел ќе изостане, но секаде што е можно да се направи обид за илустрација со конкретни примери.

Со истражувањето се настојува, со примена на неколку методолошки постапки на собирани анализи и интерпретација на податоците, да се направи систематизиран текстурална целина. Притоа како основна методолошка постапка односно техника за собирање на податоци се користи анализа на содржина на документи, статистички показатели, извештај и анализа на европските институции, како и постапка за анализа на европските институции на податоците се применат индуктивно-дедуктивен и компаративен метод.

Оваа студија на случај, на евроинтеграцискиот пат на Република Албанија, ќе го прошири знаењето за влијанието на националните специфики на земјите аспиранти за членство во ЕУ и различните патишта кон крајната цел. Низ систематска анализа на детерминантите на развојот на оваа држава на научни основ и се проценува колкава е моќта на надворешните поттици за интеграцијата

наспроти иманентните ограничувања и слабости на земјата која тргнала по патот на интеграцијата. Освен тоа, Албанија останува земја која е малку или само парцијално проучувана од научните кругови во Република Македонија.

Со оглед на тоа што сите балкански држави споделуваат иста стратегиска цел, како што е членувањето во ЕУ, но се интегрираат со различна брзина и на својот пат се соочуваат со различни проблеми, анализата на искуствата од Република Албанија треба да биде уште еден дел на регионалниот мозаик кој ќе има полза и за Република Македонија, како во делот на градењето на билатералните односи, така и во заедничките регионални напори за поблиска соработка. Со оглед на тоа што на Република Албанија најчесто се гледа само како на соседна држава и низ призма на билатералните проблеми и предизвици, овој поинаков пристап обезбедува стекнување на практични сознанија потребни за европската иднина на регионот.

ПРВ ДЕЛ

Транзицијата кон демократија во Република Албанија

1. Падот на комунистичкиот режим и првите почетоци на демократијата

Околностите кои го овозможиле воспоставувањето на комунистичкиот (социјалистичкиот) режим на Енвер Хоџа во Република Албанија беа многу сложени и производ на специфични услови, односно на влијанието на сплет на историски, регионални, политички, економски и социјални фактори. Многу научни работници се согласуваат дека тој поредок бил резултанта на комбинираното дејство на дотогашните примитивни социјални, економски и политички услови и големите очекувања по завршувањето на Втората светска војна. Во текот на војната општеството минува низ италијанска, а подоцна и германска окупација, но истовремено организира и автентично партизанско движење чиј лидер бил токму Енвер Хоџа. Поработ на хитлеровата коалиција, и високата организираност на партизанското движење за разлика од другите компромитирани општествени сили, биле до некаде одлучувачки за воспоставување на диктатура на пролетеријатот веднаш по завршувањето на војната во земјата.

Како и во многу други примери, комунизмот генерално кажано најде "плодна почва" токму кај неразвиените општества и од економски и од социјален аспект, а при недостиг на демократски традиции. Облиците на социјалистички режими воспоставени по Втората светска војна во голема мерка се разликуваат зависно од начинот на кој бил воспоставен новиот поредок - со помош на Црвената армија или со сопствено ослободително движење. Албанија, заедно со Југославија, е пример на социјалистички систем воспоставен со сопствени сили и без поголем диктат однадвор. Тоа на комунистичката елита и ја зацврсти внатрешната позиција, но и отвори пат за воведување на тоталитарни елементи на владеење. Владеењето на Енвер Хоџа ја внесо Албанија во целосна меѓународна изолација, а земјата беше подложена на масовно кршење на човековите права и владеење по пат на внесување страв, што беше видливо и со целосната „бункеризација“ поради наводна опасност од надворешна агресија.

Настаните од декември 1990 година затоа беа од огромно историско значење. Тие настани, како и позитивните случувања во земјата, го свртеа и вниманието на меѓународната заедница. Воведувањето на политичкиот плурализам и

создавањето на Демократската партија, како прва опозициска партија во земјата но и другите политички субјекти, го отворија демократскиот сон за граѓаните на Албанија. На 9 јануари, Европската унија ја донесе првата резолуција во врска со политичкиот пресврт и настаните што се случија во Албанија.

На 14 февруари 1991 година, Демократската партија одржа избори за претседател на партијата. За претседатели на Демократската партија, беа номинирани четворица кандидати: Сали Бериша, Грамос Пашко, Александар Мекси и Азем Хајдари. Во рамките на Демократската партија борбата за власт беше доста силна. По завршувањето на гласањето, лидерот на Демократската партија, Сали Бериша, освои 9 гласови, додека другите кандидати освоија: Пашко 5 гласа, Мекси 4 гласа и Хајдари 1 глас.¹

Набргу, во март 1991 година започнаа серија сериозни настани познати како „мартовски егзодус“. Земјата беше на раб на економски колапс. Статистичките податоци покажуваат дека на почетокот на деведесетите години невработеноста достигна бројка од 113.000 лица или 7,24 % од вкупниот број на работоспособна сила.² Сиромаштијата и мизерните услови во кои се најдоа мнозинство од населението во голема мера предизвика значително незадоволство.

Само за краток период, односно за неколку дена, во март месец кон Италија и на други места емигрираа околу 25 илјади граѓани. Меѓу другите причини кои ги принудија Албанците да ја напуштат земјата беше и дестабилизацијата и растот на чувството на несигурност кои беа во пораст.

И од вака куса и површна анализа на состојбите, може да се констатира дека наследството од комунистичкото минато имало тешки последици и дека падот на диктаторот не бил доволен за да дојде до попсериозна трансформација на земјата. Така, во раните фази на транзицијата на површина испливуваат огромен број на проблеми кои долги децении биле потиснувани, па новата елита морала да се справува со огромен товар, многу поголем одошто можело да се замисли.

¹ Бленди Февзиу "Piedestale pa statuja, 8 dhjetor 1990-31 mars 1991", (Пједестал без стат.8 декември 1990-31 март 1991,)UET Press, Tiranë,/Тирана 2011, fq. 143.

² Погледни:/Хекуран Мара, Илир Гадеши .(. (1999) "Emigrimi i Elitës intelektuale nga Shqipëria gjatë periudhës së tranzicionit", (превод: Емиграција на интелектуална елита од Албанија во периодот на транзицијата) Луараси Тирана, стр. 14-5.

Претстоеше тежок пат кон нормализација и развој во наредните 20 години транзиција, паралелно со заморното патување кон НАТО и Европската унија. Недвосмислено, патот беше отежнат и поради незрелоста и грешките направени од страна на новата политичка класа во 90-тите години - грешки коишто не беа малку по број, како што покажува анализата на политичките настани во годините кои следуваат.

Во текот на четири децении во времето на владеењето на Комунистичката партија на чело со Енвер Хоџа, во многу области од општественото живеење дојде до реформи, па и модернизација. Но, сепак, Албанија за време на овој период беше и во моментот на транзицијата остана најсиромашната земја во Европа. Карактеристиките на општеството и на политичката култура беа од таков вид што не можеа да се променат преку ноќ. Оттука, и покрај бројните трансформации во времето на транзицијата од авторитарен кон демократски систем што албанското општество ги претрпе, и во текот на сите овие години Албанија остана конзервативно општество, кое се одликуваше со огромниот, спор и неефикасен бирократски апарат и милитаризација на државата. Социјализмот од „советски тип“ го беше претворил човекот во субјект на производниот процес, но тој остана заробен на систем којшто во сите сфери беше диригиран од државата и партијата, без да се земаат предвид интересите и барањата на мнозинството на населението. Материјалниот стимул речиси и да не постоеше.³

Како последица на тоа, феномените како што се непотизмот, сервилност, внатрешната заемна шпионажа, контрола на тајните служби и отворен грабеж на државниот имот - главно во последните неколку години на системот - постоеле во сите структури на партијата и државата. За времето на Енвер Хоџа, слојот на интелекнцијата претрпи тежок пораз и ненадоместлива загуба поради редовните и масовни чистки. Уништувањето на интелектуалната елита значеше целосно ставање под контрола на власта, и понатака на системот, па сето творештвото беше под диктатура на партиско-државниот апарат.

Стравот и теророт воспоставени како систем во времето на Енвер Хоџа е опишан од страна на сите научници и историчари како национална трагедија,

³ Адем Мезини „Shekulli XX“ („XX Век,“) EXTRA –R, Тирана, 2010 стр. 58-9

затоа што беше најтешкиот и најлошиот период - до тој степен што детето го шпионираше родителот, поклонувајќи ѝ се на Комунистичката партија.

Политичкото и економското наследство на Енвер Хоџа беше речиси мизерно. Широко е распространето мислењето дека земјата живеела под најтоталитарен политички систем во споредба со сите други од т.н. комунистички блок. Класната борба била изговор за отворено и најекстремно насилство кон сите политички и други непријатели. Албанското општество беше контролирано и со ниското ниво на развој, т.е. со сиромаштијата која луѓето ги правеше зависни од државата. Во земјата, од ден на ден, сè повеќе се чувствуваше кризатата за храна и невработеност. Криминалот растеше секој ден деградирајќи го системот во целост.

По смртта на Енвер Хоџа, новиот партиски лидер, Рамиз Алија, беше избран за да го продложи и одржи политичкото наследство на поранешниот лидер. Тој не направи никакви значајни промени во владеачката елита на земјата, односно беше фактор на континуитет во продолжување на старата политика, па затоа и наречен „Хоџаист“ и тоа токму во времето кога во источниот блок на социјалистичките држави почнуваа да се случуваат протести и да дуваат нови ветришта.

Сепак, по 1988 година, интелектуалците и либералите сè повеќе јавно го изразуваа општото незадоволство. Иако земјата се наоѓаше во многу тешка ситуација, Алија немаше поддршка за идејата за преземање на длабоки реформи за да излезе земјата од економската криза. Под негово раководство многу бавно се направени напори за подобрување на политичката и економската ситуација. Во септември 1986 година, со Декретот на Президиумот на Народното собрание се направија промени во примената на административни и кривични мерки, ефектите се поврзани со редуцирањето на времето и мерките за не почитување на законите на државата.

Во историјата на Албанија, токму 1990 година беше година полна со случувања и многу значајна. Уште од првите денови на 1990 година, органите за безбедност беа известени за можните протести против режимот⁴. Првата реакција на

⁴ Погледни . Б. Февзиу, стр 227

диктатурата беа масовните граѓански протести во Скадар на 14 јануари⁵. За првпат се одржа јавна демонстрација против комунистичка власт. Настаните од Скадар дадоа јасен сигнал за незадоволството на граѓаните. „Алија во својот говор истакна пред граѓаните дека грешките од политиката кој веќе настанеле се многу големи и дека земјата има потреба за длабоки реформи“.⁶

1.1. Сличности помеѓу режимот на Албанија и Источниот Блок

Доколку се прави анализа и споредба на комунизмот во Албанија и оној во другите земји од Источниот блок, првата и најважна точка на споредување е степенот на внатрешна диктатура што постоеше во тогашна Албанија .

Режимот на земјите од Источниот блок се карактеризираа со прекумерна политизација на општеството, политиката на насилство и терор, политички монопол или трудот на економската политика на планираното производство, непријателство со западните земји и тенденции за репресивна изолација како репресивен внатрешен инструмент.

1.2. Политичкиот развој по транзицијата во Албанија

Значаен политички чекор во насока на демократизација на земјата беше распадот на владејачката коалиција на чело со Демократска партија, чин кој беше значаен за соработка меѓу политичките чинители за доброто на земјата. Ова беше еден позитивен чекор со цел да се намалат социјалните тензии, како и да се воспостави нов политички дух. Одлуката за уривање која беше спроведена од страна на претседателот на Демократската партија, Сали Бериша, наиде на поддршка во неговата пратеничка група (на ДП).

⁵ Африм Красниќ „Fundi i siberis shqiptare , lëvizja studentore : dhjetori 1990 dhe shkurt 1991 “ albin tiranë ,1998 fq 19 ,(превод : крајот на албанската сиберија , движењето на студенти декември 1990 и февруари 1991 албин тирана , 1998 стр 19.

⁶ Gazeta “Zëri i Popullit”, 25 janar 1990 (превод од весникот,„ глас на народот „ 25 јануари 1990).

Некои велат дека ова била една одлука или тактичка мерка на ДП за да се предизвикаат предвремени избори, а во светлина на очигледниот неуспех на Социјалистичката партија.⁷

Било која да беше причината, останува фактот дека лошата политичка соработка ја влоши ситуацијата. Владата се распадна, а со земјата раководеше техничка влада на чело со технички премиер, Вилсон Ахмети.⁸ Оваа влада се состоеше од независни интелектуалци кои требаше да ја поведат земјата кон реализација на предвремените избори на 22 март. Најургентната задача на новоизбраната влада на чело со Ахмети беше воспоставување на законот и редот во земјата.

Политичката нестабилност во текот на една година (март 1991-1992), доведе до смена на четири влади⁹. Напнатата ситуација помеѓу политичките сили во земјата ги парализираше нормалните активности на државата со негативни ефекти во секоја насока.

Во тоа време најголеми и најтешки последици претрпе економијата, која продолжи да покажува исклучително негативни параметри. Инфлацијата стана многу загрижувачка, а невработеноста беше последица на деградирањето на државниот систем.

Сериозната ситуација на државата водеше кон предвремени избори. Партиите се согласија на нов изборен закон, околу којшто имаше и доста критики. Овој закон се усвои во 1991 година и предвидуваше еден мешовит изборен микс систем, земајќи го германскиот модел како урнек.

Изборите одржани на 22 март 1992 година забележаа политичка ротација и доаѓање на конзервативците на власт. Демократската партија оствари победа со апсолутно мнозинство: од 140 места во парламентот, таа освои 92 пратеници, од кои 90 победија уште во првиот круг. Социјалистичката партија беше втората голема сила, но со драстично намалување на поддршката во електоратот. Таа успеа да добие само 38 пратеници. Други политички субјекти, кои успеаа да влезат

⁷ Погледни февзиу (100 години 1912-2012) стр. 266.

⁸ За новиот состав на техничката влада погледни : А.Мекси стр 171-172

⁹ .Забелешка : владите беа етикетираны како Нано 1 , нанао 2,, Влада на Стабилноста , Техничка Влада .

во парламентот беа СДП со 7 пратеници , ППДЊ, 2 пратеници и ПР со 1 пратеник. Одзивот на гласачите беше над 90% ¹⁰.

Независно од ситуацијата во која тие беа спроведени, изборите во 1992 година беа многу поуспешни и порегуларни од претходните, и можеби беа и единствените вистински слободни избори во дотогашната историја на Албанија .¹¹ Резултатите од изборите, исто така, доведоа до заминување на претседателот Алија, кој поднесе оставка на 3 април 1992 година. На 9 април беше избран за претседател Сали Бериша. Така, Албанија го започна долг и макотрпен пат за мултилатерална трансформација на земјата.

Во фокусот на реформите како точки беа фокусирани стабилизацијата на производството , социјалната помош на лицата кои имат големи потреби за поддршка , реформи во цената на производите и размена на стоката, реформи врз областа на земјоделството итн, создавање на нови дејствувања во сите сектори на економијата , приватизација на државниот имот и др.

1.3. Албанската елита по 90 година и новиот Устав

Албанската политичка елита според политичкиот систем има посебно значење. Најважниот момент на новите политички фигури кои се појавија во оваа година без сомнение претставуваат најактивните студенти кои формираа таканаречено студентското движење. Главна цел на ова движење беше нивната заложба за промена на политичкиот режим. Паралелно со ова движење, се ширеше и незадоволството на целокупното население во оваа земја.

Првите луѓе на новосоздадените партии по прогласување на плурализмот докажа дека во повеќе насоки се тесно поврзани со бившиот режим. Од ова премиса се евидентираат неколку видови на политички елити по 90 години и тоа:

1. Елитите по 1990 година беа раководени не од желбата за почитување и спроведување на законот, туку од тенденцијата да бидат над законот.

¹⁰ Погледни Службен гласник . бр.2 (мај 1991) стр 99-100.

¹¹ Биберај стрн 1

Овој модел на управување ги деформира најпрвин партиите како демократски институции на политичкиот систем, туку и управување на државата и нејзините институции.

2. Една особина евидентирана од создавањето на демократијата во земјата претставува кланизација на политичката елита. Новата елита продолжи со поддршка на власта врз основа на клановските врски и територијалната дистрибуција низ земјата. Деформираната основа на легитимитетот ја продлабочи оваа појава уште повеќе, па како последица дојде до разединување по политичка провиенција. Со тоа беа создадени проблеми како со менаџирање на земјата, така и со негативните пораки проследени до населението.
3. Почна да се одвиваат жестока борба за власт како према политичкиот противник така и внатре партиско.
4. Монополизација на Власта (партиска и извршна).
5. Желба за збогатување

Единствената надеж на Албанија за да излезе од херметичката изолација наследена од комунистичкиот режим беше видена во желбата за интеграцијата и вклучување во големото евро-атланско и европско семејство.

По воспоставувањето на дипломатските односи помеѓу Албанија и Европската економска заедница, на 11 мај 1992 година се потпиша Спогодбата за трговија и соработка. Албанија беше првата земја во регионот која потпиша еден ваков договор.¹² Договорот имаше за цел за да ги подобри трговските економски односи помеѓу Албанија и ЕУ и приближување на законодавството со тоа на Заедницата¹³.

Меѓу другото, договорот имаше една отворена можност за продлабочување на меѓусебните односи. Од тоа време, Албанија почна да добива помош од ЕУ. Албанската држава со потпишување на договорот доби пристап и кон програмата ФАРЕ, програма која ги помагаше земјите кандидати за нивното

¹² *Manuali i Procesit të Integritimit Europian, Roli dhe rëndësia e institucioneve*, European Movement in Albania, Tiranë, Shkurt 2009. fq. 29.

институционално зајакнување и имаше за цел да ги приспособи за исполнување на условите за членство во ЕУ.

Еден значаен политички настан во 1998 година беше донесувањето на новиот Устав. Тој беше усвоен во парламентот со двотретинско мнозинство од гласавите на Социјалистичката партија, бидејќи во меѓувреме опозицијата го бојкотираше процесот на изготвување, како и самото гласање. Референдумот за прифаќање на уставот се одржа на 22 ноември 1998 година. И покрај слабиот одзив, уставот беше одобрен. Недостатокот на еден сеопфатен процес за изработка на основен документ на земјата ќе се смета како недостаток и ќе стане изговор за вметнување од страна на политичките сили кои ќе бидат направени уште во Уставот. Новиот устав му додели повеќе функции и позначајна улога на парламентот како централна институција во парламентарната демократија.

Парламентарните надлежности индиректно завлегоа во претседателските надлежности, кои беа редуцирани. Претседателот презеде на себе одговорности со симболички и протоколарен карактер, типично за една парламентарна република¹⁴. Според институциите на Европската унија, Уставот од 1998 година се сметаше за "соодветна рамка за поддршка на демократскиот развој во Албанија".

Албанија треба да настојува да обезбеди и да се осигура дека нејзините постоечки закони и идното законодавство да се усогласи со европското законодавство, но исто така мора да се осигура дека постоечките и идните закони ќе се имплементираат и ќе се спроведат како што треба.

Ова приближување на законодавството во Албанија започнува со потпишувањето на Договорот за стабилизација и асоцијација и ќе се спроведе во две фази. Во текот на првата фаза-транзицискиот период кој се мисли за десети години, законодавството ќе покрие некои основни елементи на *acquis* -то во заедничкиот пазар и во некои други области поврзани со трговијата.

Втората фаза од транзицискиот период ќе покрие други области, кои не биле вклучени во првата фаза .

¹⁴ Африм Красниќи , "Sistemet politike në Shqipëri, 1912-2008" (превод политичкиот систем во Албанија , 1912-2008), Второ издание , Ермал Тирана , стр . 261-262.

1.4. Развој на меѓународните односи по 1990 година

На прагот на 1990 година Албанија излезе од еден затворен систем кој ја имаше изолирано земјата децении наназад, продлабочувајќи ја сиромаштијата и уривајќи ги економските капацитети во земјата. По падот на Комунистичкиот поредок се случија мошне значајни промени во надворешната политика. Приоритетите во оваа област беа фокусирани на воспоставување и стабилизација на односите со меѓународните организации. Ова може да се потврди и со планот на владеење со земјата каде се истакнува дека „Надворешната политика на Албанија ќе продолжи со висок интензитет на активно учество со целосно право со повеќе меѓународни организаци и коалиции, а во главно со ООН, Советот на Европа, ОБСЕ, антитерористичка коалиција, УНЕСКО, Организација на Франкофонија како и со други десетици организации, меѓувладини и невладини структури со економски, културен, еколошки, научен, правен, образовен карактер и друго.

Во 1991 година, во име на Владата на Албанија беше потпишан формалниот акт на зачленување на Албанија во Меѓународниот монетарен фонд и Светската Банка. Со тоа се создадоа нови можности за изработка на стратегија за надминување на кризата и негување на развој, програми за помош, програми за инвестиции, програми на привлекување на странски инвестиции и напредна технологија. На тој начин во почетокот на 90-те години, Албанија влегува во нови односи со регионалната организација на Европската заедница, притоа некривејќи ги амбициите на земја аспират за зачленување во оваа организација.

Гледано низ временска призма, направен е исклучителен напредок, ако се види дека во април 2009 година Албанија се зачлени во НАТО, цел која за многу други земји остана неисполнета. Истата година стапи во сила и Спогодбата за стабилизација и асоцијација со Европската унија.

Според премиерот Сали Бериша, зачленувањето во НАТО го означил крајот на транзицијата. Како што истакна, „нашата земја е држава-членка на НАТО,

што значи сега е на сосема друго место. Се затвора поглавјето за транзиција и се отвора ново поглавје на движење по еден нормален пат. Но, тоа не значи и дека ова патување ќе биде без тешкоти. Но, тоа сега ќе биде многу произвесно. Сите велат дека на Албанија ѝ се дала можност за еден побрз развој.¹⁵

А патот навистина беше долг и напорен. Имено., во јуни 1992 година, Албанија аплицираше и беше официјално прифатена за соработка во Северноатлантскиот Совет (НАСС). На 22 септември 1994 година Албанија го достави до НАТО Алијансата документот за презентација на Албанија во Партнерството за мир, со којшто ги претстави капацитетите и планот за соработка како земја партнер.

На 25 јануари 1995 година се усвои првата индивидуална програма за партнерство (ИПП) на Албанија со НАТО. На 9 јуни 1995 година Албанија започна размена на информации со НАТО и притоа добивање на детали за прашања од поширок спектар, вклучувајќи ја одбрамбената политика и развој на демократската контрола на вооружените сили. Во 1996 година НАТО за прв пат презеде амбициозен процес на студија околу можностите за проширување на Алијансата преку 5 начела за проширување (НАТО).

На 7 јули и 11 октомври 1996 година во седиштето на НАТО се одржуваат две средби на индивидуален дијалог НАТО-Албанија. Во текот на 1998-1999 година, фактички Албанија дејствуваше како да е членка на НАТО. Таквиот однос кон Алијансата ја детерминираше состојбата на Косово. По Самитот во Вашингтон од 23 -24 април 1999 година, Албанија заедно со 8 други земји не беше примена како земја аспирант за зачленување во НАТО. По низа други контакти и размена на документи со земјите-членки на НАТО и по исполнувањето на условите, дефинитивно на Самитот во Букурешт на 2 април 2008 година Албанија е примена како рамноправна членка на НАТО заедно со Хрватска. Од тој настан се смета дека земјата ја има остварено една од двете големи стратегиски цели на својата надворешна и безбедносна политика. Остана уверувањето дека држава која е членка на НАТО многу полесно ќе стане и членка на Европската унија, но таа премиса се покажа малку потешка за остварување.

¹⁵ Интервиста С. Бериша од Сокол Бала „33 транзици во интервиста УЕТ Пресс 2010 Тирана стр 78 .

1.5. Зачленувањето на Република Албанија во НАТО

Членството во НАТО на Република Албанија генерално произлегува од значајната политика за проширувањето на Алијансата, а конкретно од одлуката за прием на Албанија усвоена на 3 Април 2008 година од лидерите на 26 држави-членки и од телата на меѓувладината алијанса во текот на одржаниот Самит во Букурешт. Таму беа поканети две нови држави - Хрватска и Албанија - да ги започнат процедурите за полноправно членство. Оваа одлука се донесе по завршувањето на деветиот циклус на Акциониот планот за членство на Албанија со НАТО и по реализирањето на многубројните реформи кои имаа за цел исполнување на потребните критериуми за членувањето во алијансата.

На 25 април 2008 година, Албанија и Хрватска ги започнаа преговорите за членство во НАТО. Нивната агенда ги опфаќаше политичките, воените, безбедносните и законските прашања каде што овие две земји беа третитани со експертите од Алијансата со цел усогласување за да ги исполнуваат сите обврски во иднина, кои произлегуваат од членството во алијансата. На 9. 07. 2008 година генералниот секретар на НАТО, Јаап де Хоп Шефер, во присуство на министрите за надворешни работи на двете поканети земји и на 26 државни членки на НАТО се потпишаа на еден свечен чин во Брисел, Протокол за членство со Албанија и Хрватска, правни акти кои им се придружуваат на Вашингтонскиот договор, правејќи значаен институционален чин за членството на овие земји на Атлантската Алијанса.

Албанија за прв пат учествуваше како како член со полни права на НАТО Самитот одржан во Стразбург Кехл, на 4.04.2009, каде што на 7.04.2009 година во седиштето на алијансата во Брисел се одржа свечена церемонија. По зачленувањето во НАТО, Албанија се фокусираше на континуирана трансформација на вооружените сили во една помала сила и со целосна професионална способност за дислокација и интероперабилност со силите на НАТО. Како главна цел на политиките и одбраната беше потполната интеграција на вооружените сили во структурата на НАТО. Оваа интеграција и

модернизација на вооружените сили беше придружена со ангажирањето за редукција на магацините со муниција како и нивно уништување.

ВТОР ДЕЛ

Евроинтеграциските чекори на Република Албанија

1. Албанија и Европската унија

Членството во Европската унија, како и за многу други земји од поранешниот источен блок ја претставува втората стратегиска цел и вредност која претставува двигател на многу реформски процеси во периодот од почетокот на демократската транзиција. Видовме дека членството во НАТО се покажа како цел која е полесна за остварување и покрај сите внатрешни проблеми. Но, во овој дел од магистерскиот труд се фокусираме на потешкиот и подолг пат кон членство во Европската унија.

1.1. Република Албанија и дипломатските односи со ЕУ

Дипломатските односи помеѓу Албанија е и ЕУ (односно, Европската заедница) формално се воспоставија во јуни 1991 година. Во мај 1992 година е потпишана спогодба за трговија и економска соработка, која е проследена и со потпишувањето на заедничката политичка декларација помеѓу Албанија и ЕУ. Албанија беше прва земја во регионот која потпиша таква спогодба.

Самитот од Загреб од ноември 2000 година го отвори процесот за стабилизација и асоцијација со други пет земји од Југоисточна Европа, вклучувајќи ја и Албанија. Преговорите со Албанија за потпишување на Спогодбата за стабилизација и асоцијација, службено беа отворени во 2003 година. На Солунскиот Самит во јуни 2003 година беше промовирана Европската перспектива за зачленување во ЕУ за сите земји учеснички во процесот за стабилизација и асоцијација.

Еден од главните елементи од овој процес е Спогодбата за стабилизација и асоцијација потпишана на 12 јуни 2006 година. Влегувањето на сила на ова спогодба на 1 април 2009 година одбележува нова напредна фаза на односите на Албанија со ЕУ, концептирано како договорен однос со реципрочни права и обврски помеѓу страните. Оваа спогодба ја замени поранешната спогодба која беше во сила за страните од месец декември 2006 година, а има за цел постепен политички, економски и општествен пристап на Албанија со ЕУ.

На 28 Април 2009 Албанија го претстави пред Советот на ЕУ барањето за зачленување. На 16 ноември 2009 година Советот за општи прашања и односи со други земји бараше од Комисијата да изготви прашалник за Албанија . На 16 декември 2009 година беше доставен прашалникот од страна на Европската комисија, во кој беа идентификувани 12 клучни приоритети за отварање на преговори за зачленување на ЕУ.

Во Прогрес извештајот од 2012 година Комисијата препорача дека Советот треба да ѝ даде на Албанија статус на земја кандидат , зависно од исполнувањето на клучните мерки во правосудната област и реформа во јавната администрација, како и конечно разгледување на постапките на парламентарниот деловник.

На 16 октомври 2013 беше претставен прогрес извештајот за Албанија, како дел од стратегијата за проширување 2013-2014 година. Во склоп на овој прогрес Комисијата му препорача на Советот да ѝ даде на Албанија кандидатски статус, со разбирање дека земјата ќе продолжи да дејствува против организираниот криминал и корупцијата . Исто така, Комисијата одреди пет клучни приоритети за отварање на преговори за зачленување .

На 11 ноември 2013 година беше отворен и дијалогот на високо ниво за клучните приоритети помеѓу Албанија и Европската комисија, во која учествува Влада, независните институции, како и опозицијата. Оваа платформа претставува моќен и значаен елемент за обезбедување на сеопфатен процес за насочување на енергијата кон потребните реформи за унапредување на Европската агенда на Албанија. На 24 јуни 2014 година, Советот за општи прашања на Советот на ЕУ одлучи на Албанија да ѝ даде кандидатски статус. Истото беше подржано неколку дена подоцна (27 јуни 2014) година од страна на Европскиот совет.

1.2. ДЕМОКРАТИЈА И ПРАВНА ДРЖАВА

Владата на Албанија потполно е ангажирана за преземање и спроведување на сите потребни реформи со цел јакнење на законодавниот процес, изборниот

систем, централната и локалната власт, јавната администрација и правниот систем. Освен тоа, Владата и собранието на Албанија се ангажирани во насока на преземање на посебни мерки со цел обезбедување на потребна функција на парламентот .

Ова претставува позитивен и конструктивен политички процес помеѓу сите политички партии како јакнење на независните институции со цел подобрување на нивната функција, обезбедување на транспарентност во законодавниот процес, јакнење на административните капацитети на парламентот со зголемување на нејзиниот надзор со цел спроведување на обврските кои произлегуваат од Спогодбата за стабилизација и асоцијација, во текот на периодот пред зачленување во ЕУ .

Владата на Албанија се залага за вистинска реформа во јавната администрација за третман и оценување врз основа на заслуга за создавање на ефективна институционална мрежа за нејзините вработени и пружање на подобри услуги за граѓаните .

Сите тие активности на албанската влада во склоп на реформирање на правниот систем од правната држава како финална цел е создавање на независен правен , одговорен и транспарентен систем, кој ќе биде во состојба да го дели правото праведно и транспарентно, како и да спроведе законодавство приближно со критериумите на ЕУ.

Борбата против корупцијата претставува клучен приоритет за Владата на Албанија. Главните антикорупциски политички насоки вклучуваат спектарни дејствувања за спречување на појавата, јакнење на институциите, општ мониторинг од страна на цивилното општество, како и кривично и административно казнување на корумпираните службеници. Освен тоа Владата на Албанија е ангажирана за заштита на човековите права, а посебно за понатамошно спроведување на стратегијата антидискриминација, подобрување на состојбите со социјалните права со посебен акцент за малолетници.

1.3. Политичкиот систем на Република Албанија

Албанија е парламентарна република. Парламентот како највисок законодавен орган игра суштинска улога во функционирањето на демократскиот систем. Освен законодавната функција, парламентот врши политичка контрола над Владата, а го надгледува и спроведувањето на обврските што произлегуваат од Спогодбата за стабилизација и асоцијација. Зближувањето на државното законодавство со она од ЕУ претставува клучен аспект на неговата работа. Функционирањето на парламентот се уредува со Устав и деловник за работа на оваа институција. Парламентарната комисија за европска интеграција претставува значаен орган за мониторинг и одење напред со бараните реформи за исполнување на препораките во склоп на процесот за европска интеграција .

Владата ја одредува визијата, главните политики, предлага закони за јакнење на демократијата и одржлив економски развој. Организирањето, функционирањето и надлежностите на министерскиот совет, (составен од премиер, заменик премиер и владини министри) се одредени во главните уставни одредби, како и со Законот за организирање и функционирање на Министерскиот совет. Главни приоритети на Владата на Албанија се:

- Развиток и институционално структурно воздигнување за почеток на процесот на разгледување и преговори за прием во ЕУ;
- Спроведување на национална стратегија за развој и интеграција 2014-2020;
- Гаранција за спроведување на обврски кои истекуваат од спогодбата за стабилизација и асоцијација;
- Забрзување и усогласување на законодавството со *acquis* на ЕУ во согласност со член 70 за стабилизација и асоцијација .
- Јакнење на соработката со држави и земји кандидати во регионот; за размена на искуства и техники во процесот на зближување со европското законодавство;

- Редовно одржување на заеднички средби на институциите на ЕУ - Албанија ;
- Обука на службеници од јавна администрација за прашања од Европска интеграција и др.

Република Албанија се наоѓа во еден критичен момент на својата историја. Ако со сигурност може да се каже дека во поглед на својата меѓународна позиција и улогата во регионот се направени значителни позитивни чекори, сепак внатрешните проблеми се се уште длабоки и се главна причина за тешкотиите на патот за остварување на стратегиските цели. Состојбите во оваа држава се честопати во центарот на разни дебати во кои учествуваат познавачи од земјата и од светот. Проценките се движат во таа насока на тезата дека постои расчекор помеѓу она што државата на надворешно-политички и безбедносен план (особено по влезот во НАТО), што неможе да се каже и за внатрешната политика која што според набљудувачите претставува значителен проблем кој го инхибира развојот на земјата.

Позитивните промени во Република Албанија се резултираат и на големите залагања и поддршката која Тирана ја добива од Вашингтон и од Брисел. Даниел Сервер, поранешен официјален претставник на Стејт Департментот, а сега професор за менаџирање на конфликтите во Центарот за транс атлантски односи, истакнува дека односите на Албанија со соседите се подобри отколку што е тоа случај со состојбата на внатрешен (општествен) план. Менаџирање на процесот на Европската Интеграција- Процесот на стабилизација и асоцијација за пет земји од Југоисточна Европа, вклучувајќи ја и Албанија, започна за време на Самитот во Загреб, што се одржа во ноември 2000 година. Покрај тоа, процесот за стабилизација и асоцијација (ПСА) се потврдува како политика на ЕУ за Западен Балкан на Самитот на Европскиот совет во 2003 година и во истата година, претседателот на комисијата го започна процесот на преговорите за Договорот за стабилизација и асоцијација со Република Албанија.

Спогодбата за стабилизација и асоцијација помеѓу Република Албанија, од една страна и ЕУ и нејзините земји членки, од друга страна беше потпишан во јуни 2006 година и влезе во сила во април 2009 година. Целта на Спогодбата за

стабилизација и асоцијација, како што е дефинирано во член 1 од овој договор " се поддржуваат напорите на Албанија за зајакнување на демократијата и државно право; за придонесување на политичката стабилност, економски и институционално во Албанија како што и за стабилизација на регионот; да обезбеди една соодветна структура за политички дијалог, овозможувајќи развој, тесна соработка и соодветна за политички дијалог овозможувајќи развој на блиски политички односи меѓу страните; ги поддржува напорите на Албанија да ги развие своите економски и меѓународната соработка, исто така да ги поддржи напорите на Албанија да ја заврши транзицијата во една функционална пазарна економија, да ги поттикне економските односи и усогласувањето и да ги развие постепено во една слободна пазарна зона помеѓу заедниците и Албанија, регионална соработка во сите области кој ги покрива оваа Спогодба.

Исто така, Албанија е ангажирана да ги почитува сите општи демократски начела и човековите права како што се изјавени во Универзалната декларација за човекови права и како што е дефинирано во Европската конвенција за човекови права, Хелсиншкиот финален акт и Париската повелба за нова Европа. Покрај тоа, Албанија се обврзува да продолжува да ја поттикнува соработката и добрососедските односи со другите земји од регионот, вклучувајќи соодветно ниво на реципрочните договори во врска со движењето на луѓето, стоката, капиталот и услугите, како и развој на проекти од заеднички интерес, особено оние што се однесуваат на борбата против организираниот криминал, корупцијата и перењето пари, незаконската миграција и трговијата, вклучувајќи ги особено со луѓе и нелегалната дрога.

Обврските наведени погоре се клучен фактор што може да придонесе за регионалната стабилност и да ја продолжат соработката меѓу Република Албанија и Европската Унија.

Албанија ја поднесе својата апликација за членство во ЕУ на 28 април 2009 година. На барање на Советот, Комисијата го претстави своето мислење за апликацијата на Албанија во ноември 2010 година во своето мислење врз апликација на Албанија во ноември 2010 година.

Комисијата смета дека пред да можат да се отворат пристапните преговори официјално, Албанија, се уште имаше потреба да постигне потребно ниво на усогласување со Критериумите за зачленување. Во октомври 2012, ЕК препорача на Албанија да и се даде Статус на кандидат под услов да ги исполни клучните мерки во областа на судската реформа и јавна администрација како и за разгледување на Правилникот на парламентот.

Комисијата уште еднаш даде препорака на Албанија да и се даде статусот држава-кандидат во Извештајот на прогресот во 2013, идентификувајќи пет клучни приоритети за отварање на преговори за членство. Овие приоритети се: реформите за јавна администрација, независноста, ефикасноста и одговорноста на судските институции; борба против корупцијата; борбата против организираните криминали; заштита на човековите права (вклучувајќи ги и политичките недискриминации на ромските заедници како што и спроведувањето на правото на сопственост).

На 11 ноември 2013 започна дијалогот на високото ниво за главните приоритети помеѓу Албанија и ЕУ. Дијалогот на високо ниво служи како алатка за структурирање на работата помеѓу ЕУ- Албанија и за да и се помогне на Албанија за да може да го одржува фокусирањето и консензусот за интеграцијата во ЕУ. Опозицијата и независните институции активно да учествуваат во дијалог на високо ниво меѓу Европската комисија и Албанија.

Имајќи го ова во предвид, обврските кои треба да се исполнат во рамките на ССА, стратешката цел за постигнување на членството во ЕУ и одговорноста што ја подразбира оваа цел, како и социјални реформи, економски и законодавство кои веќе започнаа, Албанија усвои стратешки пристап кој ќе ги уреди обврските што ги има преземени врз својот капацитет и националените интереси.

Приоритетите утврдени во Националниот план за Европска интеграција се утврдува врз основа на голем број извори, вклучувајќи ги и годишниот план за работа на Владата (ГПРВ) ССА, Европското партнерство, оцени за напредокот на Албанија опфатени во годишните извештаи на Европската комисија.

Од оваа причина, Националниот план ја одразува подготвеноста на Албанија да ги постигне своите краткорочни и среднорочни приоритети во процесот на

пристапување во ЕУ за спроведување на конкретни мерки, со посебен акцент за 2014 година.

1.4. Европска Унија и Западен Балкан

Постепено земјите од Западен Балкан се движат кон побезбедна и постабилна иднина. Поголемиот дел од работата е завршена во самиот регион од страна на луѓето и владите на Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Република Македонија, Србија и Црна Гора.

Сепак, помошта на Европската унија останува да биде значаен фактор во подобрувањето на промените, во обезбедувањето на експертиза и воспоставување на структурите потребни за да се обезбеди мир и просперитет кои се дел од заедничката агенда.

Како што е случајот со целокупната помош на Европската Унија ширум светот која изнесува 21 милиони евра – со што таа претставува на светско ниво значаен донатор-помошта за Западен Балкан обезбедува долгорочна поддршка за програмите за реформа на владите. Помошта е добра илустрација на улогата на ЕУ во светот: земјите членки ги насочуваат своите ресурси како знак на нивна посветеност на земјите од регионот кои имаат потреба од помош, а Европската комисија делува со цел да го зајакне резултатот.

Земјите од Западен Балкан се меѓу приоритетите за добивање на оваа помош. Унијата разви јасна сеопфатна стратегија, комбинирана со прагматична и добронасочена помош со цел да им се излезе во престрет на приоритетните потреби. Резултатите можат да се забележат во постигнатиот напредок во остварувањето на целите на регионот за поголема безбедност, политичка стабилност, демократија и економско опоравување. Овие земји кои се наоѓаат на прагот на Унијата во проширување ќе бидат поканети да се приклучат во ЕУ веднаш штом ќе исполнат некои од критериумите, како што беше случај со новите членки.

Сиромаштијата, конфликтите и нестабилноста, каде и да е во светот влијаат на ЕУ и ние ја гледаме важноста на промовирањето на реформите и

консолидирањето на движењата кон создавање на Европа која е во мир со самата себе и сигурна во својата сопствена иднина.

Како што е случајот со приоритетите на програмите во Западен Балкан се прифатени од страна на земјите членки и Европскиот парламент. Програмата ја одразува посветеноста на комисијата кон високо квалитетни програми со видливо влијание врз квалитетот на животот на луѓето, во согласност со највисоките меѓународни стандарди и потполно оправдани пред европските даночни обврзници. Тие се спроведуваат со трпелива и отворена работа за да се обноват општествата и економиите преку развој на луѓето и да се создаде средина каде граѓаните имаат доверба во јавните служби и да се чувствуваат сигурно за да градат бизниси на локално ниво, како и со соседните земји и региони.

Обединувањето на Европа нема да биде целосно се додека не се вклучи и Западен Балкан. На самитот во Солун во јуни 2003 година на члановите на Европскиот совет свечено изјавија дека иднината на земјите од Балканот е во Европската Унија и ја истакнаа цврстата поддршка на ЕУ за интеграција на Западен Балкан во Унијата.

Меѓутоа, ЕУ неможе сама да го создаде ова мирно обединување и тоа изускува посветеност на обете страни. Брзината на интеграцијата ќе биде поставена од страна на земјите од регионот, и тоа преку детерминираноста која тие ја покажуваат во исполнувањето на нивниот дел од спогодбата.

ЕУ и земјите членки веќе им помогнаа на овие земји да навлезат во ера на стабилност, безбедност и просперитет. Со години ова значеше обезбедување на хуманитарна и итна помош за вознемиреното население или пак финансирање на обновувањето на областите кои страдаа. Сега вниманието е насочено кон спроведување на реформи кои гарантираат долгорочна стабилност во целиот регион.

Во мај 1999 година, Европската комисија постави амбициозна долгорочна визија за одржливиот развој на регионот. Оваа визија ги земаше предвид јасно изразените желби на земјите од регионот да се приклучат на Европската унија и ги појасни чекорите кои треба да бидат преземени за да се постигне таа цел.

Можноста за членство во ЕУ беше јасно понудена, заедно со помошта за овие земји да ги исполнат условите за влез преку владеење на правото, стабилни демократски институции, функционална пазарна економија и добри односи со соседните земји.

Реформите ги поставуваат темелите на економски, социјален и институционален развој кој ќе го нормализира секојдневниот живот на луѓето кои живеат во регионот. Меѓутоа, напредокот не беше постојано рамномерен. Општиот животен стандард е сеуште низок, сиромаштијата е широко распространета, а невработеноста е сеуште висока, што го поттикнува заминувањето на младите и способните луѓе од регионот. Можноста за членство во ЕУ делува како моќно сидро на реформите. Таа нуди рамка која помага да се идентификуваат приоритетите, да се постават целите и да се распределат ресурсите .

Земјите од регионот сè повеќе го преземаат процесот на реформи. Тие се свесни дека кршливи институции, слаб административен капацитет, слабо владеење на правото или нецелосни реформи се она што ги држи назад. Тие признаваат дека нивните граѓани, вклучувај и ги и бегалците имаат потреба од сигурна, правна, социјална и економска средина, како и доверба во локалните власти. Тие се свесни дека странските инвестиции можат да бидат привлечени преку политичка стабилност, јасни сопственички права како и договори кои се заштитени со законот. Тие работат кон постигнувањето на целосно функционални правни системи, ефикасни гранични контроли, како и успех во борбата против криминалот и корупцијата.

Процесот е обременуван со отпор од правни интереси и тешкотии од минатото кои сеуште фрлаат сенка врз обидите да се изгради солидарност и соработка. Поради тоа, Европската унија создаде механизми за помош.

Напорите на ЕУ да им помогне на земјите од Западен Балкан да се приближат до ЕУ се случуваат во рамките на она што се нарекува процес на стабилизација и асоцијација (ПСА).

Тој претставува стратегија експлицитно поврзана со можноста за членство во ЕУ и е прилагодена на нивото на развој на секоја од земјите, на таков начин овозможувајќи им да се движат со сопствена брзина. За возврат на понудата за

можноста за членство во ЕУ и помошта тоа да се постигне, земјите од регионот се зафатија да ги исполнат политичките и економски услови поставени за аспирантите.

Процесот е прогресивно партнерство во кое ЕУ нуди мешавина на трговски концесии, договорни односи и економска и финансиска помош. Тој веќе покажа успех во стабилизирањето на Западен Балкан на таков начин поставувајќи ги темелите за понатамошни реформи и побрза транзиција.

ЕУ веќе претставува најважен трговски партнер за земјите во регионот и таа ги отвори своите пазари со многу либерални трговски концесии за да го поддржи локалното производство и да го поттурне нанапред економското опоравување. Сите пет земји имаат пристап до пазарот на ЕУ за скоро сите нивни производи ослободени од данок и без квантитативни ограничувања. Новиот тип договорни односи со ЕУ се интегрален дел од процесот. Секоја земја која постигнува задоволителен напредок во политичките и економските реформи и во административниот капацитет може да започне преговори за Спогодба за стабилизација и асоцијација (ССА). Пред ЕУ да ја понуди шансата за потпишување на Спогодба за стабилизација и асоцијација, таа спроведува ригорозни анализи за да се осигура дека основните предуслови се исполнети. Тогаш се започнува со преговори во врска со конкретните услови од секоја спогодба.

Секоја ССА покрива спроведување на ист пакет клучни обврски, но е скроена индивидуално за секоја земја со внимателно подготвени обврски кон постепената имплементација на област на слободна трговија и реформи поврзани со европските стандарди. За возврат, предвидена е помош во постигнувањето на договорените резултати во областите како што се демократските практики, регионалните односи или за усогласување со правилата во врска со конкурентноста, државната помош, интелектуалната сопственост.

Процесот на стабилизација и асоцијација има важни економски и финансиски компоненти. Од 1991 година Европската унија обезбедува повеќе од 7 милијарди евра помош за Западен Балкан. ЕУ во 2000 година донесе одлука да ја насочи помошта за регионот преку нова програма наречена КАРДС - Помош на Заедницата

за реконструкција, развој и стабилизација - оваа програма ги заменува програмите ФАРЕ и Обнова.

Помошта се адаптира согласно развојот на потребите. На почетокот фокусот беше на хуманитарна и итна помош. Подоцна, се концентрираше на обнова на инфраструктурата и на поттикнување на помирувањето, како и враќањето на бегалците. Сега вниманието е пренасочено кон развој на владините институции и законодавството, како и кон хармонизацијата со нормите на Европската унија. Помошта е насочена кон зајакнување на демократијата и владеењето на правото; човековите права; граѓанското општество и медиумите; и на функционирањето на слободна пазарна економија. Понатаму, помошта се нуди и за генерирање на одржливо економско опоравување и за поддржување на социјалниот развој и структурните реформи.

Се избраа приоритети кои треба да помогнат на секоја земја од регионот да разбере од што сè се содржи приближувањето кон ЕУ - во вид на бенефиции, но и во вид на обврски. Понатамошна цел е да се промовираат поблиски односи и регионална соработка меѓу соседите, како и меѓу ЕУ и овие пет земји-кандидатки. Природата и нивото на помошта директно е поврзано со степенот на политичка волја на секоја земја и на регионот да напредува во рамките на процесот на стабилизација и асоцијација.

КАРДС - претставува и подобрување на обезбедувањето на помошта. Трендот на зголемување на локалното управување со програмите го поттикна чувството за локални партнерства, взаемна доверба и сопственост на проектите. Како што земјите во регионот препознаваа кои се нивните потреби наместо само да прифаќаат што им се нуди, тие се движееа кон зголемена самодоверба.

Овие услови вклучуваат почитување на демократските принципи и човековите права, владеење на правото, заштита на малцинствата, реформи на пазарната економија и регионална соработка.

Септември 2000 година: Албанија стана членка на Светската трговска организација.

Ноември 2000 година: На самитот во Загреб на лидерите на ЕУ и земјите од Западен Балкан, регионот ја потврдува својата целосна обврзаност кон процесот на стабилизација и асоцијација.

Јануари 2003 година: Започнати се преговорите за Спогодбата за стабилизација и асоцијација со Албанија.

Јуни 2003 година: Самитот во Солун ја потврдува посветеноста на ЕУ кон интеграција на земјите од Западен Балкан во ЕУ и распределува дополнителни ресурси и алатки за постигнување на таа цел.

Март 2004 година: ЕУ го одобрува првото Европско партнерство за Западен Балкан.

1.5. Аспирациите на Албанија за влез во Европа

Трагичната изолација и длабока економска заостанатост која се реализира по пат на Европската интеграција, преку изградба на демократија и пазарна економија. По воспоставувањето на дипломатските односи помеѓу Албанија и Европската унија во 1990 година, двете страни потпишаа спогодба за трговија и соработка во 1992 година, која за прв пат ги конкретизираше напорите за да им се даде помош од Европската унија. Според ова, Албанија беше во можност да има корист од преференцијални трговски режими каде што Европската унија им беше дадена на трети земји.

Од 1991 година Албанија стана добитник на една економска помош од Европската унија која им се овозможи во форма на кредит за инвестиции, а друга форма на грант за поважни прашања. Овде мора да се спомене и дадената помош за прехранбени продукти, која пристигна во Албанија веднаш по паѓањето на режимот.

Веднаш потоа Европската Унија склучи економски и трговски договор со Албанија. Договорот за трговска и економска соработка е договор кој стапи во сила во декември 1992 година. Овој договор предвидуваше Албанија да има трговски односи со земјите од Унијата, но немаше предност. Тоа е затоа што пазарот нема потенцијална важност, а тоа доаѓа од фактот дека Албанија има

мала популација, со ниска куповна моќ, како и фактот дека производителите не се конкурентни во голем пазар на Унијата. Со интервенција на Европската Унија започнаа и индикациите на институциите на ЕУ, со цел да им пријде на параметрите на Албанија модел кој им ја нудеше оваа институција. Од тогаш Албанија имаше модел кој требаше да се аплицира за да може во иднина и таа да биде дел од таква институција.

Во текот на 1991-1996 години, целата помош од ЕУ за Албанија се пресметува врз основа на бројката во износ од околу 511 милион €, од кои дел се вклучени за техничка помош, консултантски услуги во различни сектори на економијата и администрација, обука и истражување; а остатокот се наменети за инфраструктурни инвестиции во производствениот и општествениот сектор, јавната администрација и регионалниот развој.

Албанија покажа добра премиса за брз развој, во 1995 година им наметнува на албанските државни власти да ги направат првите чекори за да се започнат преговорите за Спогодбата за асоцијација до Европската унија. Оваа година се совпаѓа со членството на Албанија во Советот на Европа, чин што сведочи за големиот придонес за демократијата во Албанија. Политичката криза од средината на 90-тите години, дополнително е отежната со општиот хаос во земјата, како резултат на пропаѓањето на пирамидалните штедилници, а тоа предизвика замрзнување на односите на Албанија со ЕУ до некое неопределено време, кога општата и политичката ситуација ќе биде поповолна. И покрај обновувањето на овие односи, како и придонесот на ЕУ за забрзување на реформите, ситуацијата продолжи и понатамо да биде напната. Тешки удари што ги доби државата и економијата во земјата, за чие обновување ќе бидат потребни години, предизвика загриженост и скептицизам на ЕУ да воспостави договорни односи со Албанија на повисоко ниво. Случувањата од крајот на 90-тите години во регионот, кризата на Косово и етничкиот конфликт во Македонија предизвика Европската унија да им посвети повеќе внимание на Балканот. Албанија имаше тежок пат полн со препреки за зајакнување на демократијата и економскиот развој, за разлика од Централна и Источна Европа. За да се избегне можноста за создавање на други притисоци во југоисточниот крај и во Европа, Европската унија одлучи да има

регионален пристап кон балканските земји, кои еволуирале понатаму во "Процесот на стабилизација и асоцијација".

Во овој контекст може со сигурност да се каже дека ова е актуелно и до ден денес. Овие проблеми остануваат политички прашања, а особено социјални и економски проблеми.

Денес се соочуваме со многу различна реалност. Напорите за првите чекори на патот кон европскиот живот, се случува со значајни успеси. Но, постои уште многу работа и начини да се направат. И се разбира, се поставува прашањето: "Колку долго ќе треба да се направи Албанија како што е денес Европа?" Албанија се обиде во 1995 година со формално барање за тоа, по напуштањето на вонредна состојба системи во транзиција, да се отворат преговори за договор за асоцијација кон Европската унија. Но, овој пат резултатот не може да биде позитивен, сепак, поради напредокот на Албанија се уште не е на соодветно ниво, проценката направена по ова барање. Во овој случај Комисијата на ЕУ, која беше сфатена сериозно со оваа проценка, ги истакна предностите кои Албанија требаше да ги следи во рамките на нејзиниот пат кон интеграцијата во ЕУ. Така, во оценувањето на можностите за слободна трговија на стоки и услуги Албанија се уште е далеку од параметрите и барањата на Унијата во врска со ова и побарувачката на Албанија наречена како "предвремен чекор".

Еден многу важен чекор во оваа насока се направи во октомври 1999 година, кога Унијата на Албанија и понуди некои трговски концесии, отстранување на дел од даночните и царинските бариери за дел од стоките извезени од Албанија во земјите на Европската унија. Со овој чин е направен уште еден значајен чекор за подобро разбирање на Европскиот пазар, со тоа што им нудеше Албанија во овој поглед.

Но, основното барање за Унија беше трансформацијата на Албанската држава во демократија со стабилна база, каде ќе стојат силните институции поддржани од страна на развиена и стабилна економија која се однесува на конкуренцијата и за слободна трговија со стоки. Албанија сега се наоѓа во една состојба која перманентно го бара тоа. Овој процес се нарекува Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

Во овој долг процес и не е сè задача на владите кои се на власт .По тоа може да кажеме дека нивниот придонес на граѓаните на Албанија може да биде исто толку значајен како и онаа на владата која ја раководат земјата . Тоа значи одговорност, посветеност и коректност од страна на граѓаните од Албанија на патот кон подобар живот .

Токму во тоа време, не случајно во коинциденција со победата на демократските сили на 22 Март, 1992 година, кој се потпишува на 11 мај 1992 година во Брисел, прва и единствена (досега) на договор помеѓу Албанија и ЕК: Договорот за трговска и економска соработка и трговија, кој стапи во сила на 1 декември 1992 година, за период од 10 години, автоматски обновлив. Ова јасно покажува дека Европската унија особено ги цени демократските процеси на социјалните и економските реформи.

Според договорот, Албанија и ЕУ го признават статусот на "најфаворозарана нација " според правилата на ГАТТ (Општа спогодба од 1947 година за царинска тарифа и трговија).

1.6.Историјата на односите Албанија - Европската унија

Дипломатските односи со Европската унија (ЕУ) беа поставени во 1991 година. Најважниот настан во односите меѓу Албанија и ЕУ е забележан една година подоцна, на 11 мај, 1992 година, со потпишување на Спогодбата за трговија и соработка , кој стапи во сила на 1 декември 1992 година. Во тоа време, Албанија е вклучена во општ систем на преференцијали (GSP), што претставува сеопфатен режим на трговските преференцијали дека ЕУ нуди широк број на земји со кои имале договорен однос.

Со договорот за трговија и соработка од 11 мај 1992 година , Албанија создаде можност да имаат корист од фондовите на програмата ФАРЕ . Ова претставува значителен чекор во однос на реструктурирање на помошта на ЕУ кон Албанија во голем број на области ,со реформите кои биле ангажирани во земјата. Според оваа програма, во периодот 1992-2000 , на Албанија и се дава значителна помош.

Во 1996 година, Албанија беше блиску до потпишување на нов договор за дело со ЕУ, кој ќе го отвори патот за класичен договор за асоцијација. Но оспорените парламентарни избори во мај 1996 година, заедно со длабоката финансиска и социјална криза што ја следеше на почетокот на 1997 година од колапсот на пирамидалните штедилници.

Политичките случувања во текот на овој период во различни земји од нашиот регион, распадот на поранешна Југославија, создавање на голем број на нови држави, на параметрите кои се разликуваа од оние од Централна Европа, во 1996 година на Европската унија да ја прилагоди политика на балканските земји се нарекува "*Regional approach*" (регионален пристап). Советот за општи прашања во тоа време одредуваше многу политички и економски услови кои балканските земји треба да ги исполнаат за да ги развие и да ги зајакне своите односи со ЕУ. Овие критериуми се однесуваа на демократските принципи, слободи и човекови права, градење и почитување и зајакнување на владеењето на правото, заштита на малцинствата, развојот на пазарната економија, како и регионалната соработка. Иако е ориентирана да помогне за зајакнување на демократијата и реформите во засегнатите земји, оваа политика на ЕУ се обиде да ги даде очекуваните резултати. Поради последните случувања и регионални настани во Косово кои го трауматизираа системот на меѓународни односи и го зголемија притисокот за да се изнајдат форми и други начини за да се забрза интеграцијата на Југоисточна Европа во структурите на ЕУ.

Во мај 1999 година, Европската унија донесе нова иницијатива за пет балкански земји: Албанија, Република Македонија, Хрватска, Босна и Херцеговина наречен процес на стабилизација и асоцијација (ПСА). Од почетокот на оваа нова иницијатива, Албанија ќе стане дел од неа. Овој процес има за цел да воспостави поблиски односи меѓу ЕУ и гореспоменатите земји, преку Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА).

Во ноември 1999 година, Европската комисија го претстави извештајот за физибилити студија за отворање на преговори со Албанија за потпишување на Спогодба за стабилизација и асоцијација, донесувајќи заклучок дека, сепак, Албанија не ги исполни условите за таков договор. Изгледите за западниот регион

за интеграција во Европската унија се зајакнуваат по Европскиот совет од Феирас, свикан во јуни 2000 година, кој одлучи дека сите земји вклучени во Процесот за стабилизација и асоцијација се потенцијални кандидати за членство во ЕУ.

Во ноември 2000 година, во Загреб се одржа состанок на земјите вклучени во процесот на стабилизација и асоцијација. На овој состанок, ЕУ одлучи да ја интензивираат соработката со Албанија, преку создавање на Управувачка група од високо ниво Албанија-ЕУ.

Управувачка група од високо ниво Албанија-ЕУ оствари три средби во Тирана во заклучок во кој Европската комисија изработи извештај за проценување каде се евидентира просесот и областите кои што се потребни за подобрување.

Како заклучок, Комисијата утврди дека иако останува уште многу да се направи во однос на исполнувањето на обврските од Спогодбата за стабилизација и асоцијација, можноста за отворање на преговорите е најдобар пат за да се задржи темпото на политичките и економските реформи во земјата. За таа цел, комисијата заклучи дека е време да се продолжи со Договорот за стабилизација и асоцијација со Албанија –и ЕУ .

Во јуни 2001 година, Советот на министри на ЕУ го усвои извештајот на Комисијата и побара од нив да изготват мандатен –проект финансиран за отворање на преговори со Албанија пред крајот на 2001 година во согласност со барањето на Советот во декември 2001 година, Европската комисија го претстави на Советот предлогот за мандатен проект на преговори за Договор за стабилизација - Спогодбата за асоцијација со Албанија. Исто така , на оваа средба се воспостави консултативна група на ЕУ - Албанија.

1.7. Критериуми за членство во Европската унија

За да стане членка на ЕУ, Албанија мора да ги исполни критериумите поставени за сите земји-кандидати за членство во Европската унија, усвоени од Европскиот Совет во Копенхаген, во јуни 1993 година.

Овие критриуми се од политички и економски карактер и предвидуваат:

- Гаранцијата на демократијата, владеењето на правото, почитување на човековите права и на малцинствата ;
- Воспоставување на пазарна економија, која може да го издржи притисокот на конкуренцијата и пазарните сили во рамките на Европската заедница .
- Земја кандидат треба да биде во можност да одговори на обврските кои произлегуваат од "acquis communautaire" или законодавството на Европската унија.

2. Мисијата и целите на процесот на стабилизација и асоцијација

Процесот за стабилизација и асоцијација врши политика на зближување, која го рефлектира политичкото и стратешкото значање на Балканот за Европската Заедница. Пред процесот за стабилизација и асоцијација преку неговите инструменти за спогодба за стабилизација и асоцијација, Европското партнерство и програматат за асистенција **CARDS, (Community Assistance for Reconstruction Development and Stabilisation)** и помагаат на секоја земја со цел исполнување на Копенхашките критериуми и да напредува со потребен ритам кон зачленување на Еу.

Европската Комисија ја претстави оваа амбициозна визија за развој на регионот во мај 1999 година, а тоа се потпира врз:

1. Приемот како еден од главните мотивации за реформи кој се однесуваат за почитување на Законската држава, издржливоста на Демократските институции и развој на пазарното стопанство.

Европската заедница преку овој процес нуди перспектива за зачленување во време кога се исполнуваат соодветни критериуми.

1. Потребата државите да ги развиваат меѓусебните односи како основа за поголема политичка и економска стабилност во регионот.

2. Потреба за Програми за асистенција на договорните односи и акао фиксирани над многу политички и економски услови кои се флексибилни да дозволуваат на секоја земја да чекори напред според сопствениот ритам .

Процесот за стабилизација и асоцијација не едноставен меѓусебен процес со секоја земја:

Самитот од Загреб посебен акцент стави на потребата за регионална соработка. Слично на тоа спогодбите за стабилизација и асоцијација вклучуваат и јасна насока за регионална соработка која се рефлектира на финансирањето на регионалната програма CARDS и на заедничката визија на националните програми CARDS.

2.1.Процес на стабилизација и асоцијација

Во текот на разговорите со државите кои изразиле желба да се приклучат во ЕУ, таа вообичаено склучува договори за стабилизација и асоцијација при што добива официјална потврда од земјата дека ќе се заложи за спроведување на потребните политички, економски, трговски или други мерки (во областа на човековите права, на пример). За возврат на тие земји ЕУ може да им понуди различни видови на асистенција и трговски олеснувања.

2.2.ШТО ПРЕТСТАВУВА ДОГОВОРОТ ЗА СТАБИЛИЗАЦИЈА И АСОЦИЈАЦИЈА?

Тоа претставува еден реципрочен однос кон подобар модел како што е Европската унија и на една земја која се наоѓа во транзиција, со една голема желба и тенденција кон овој унапреден модел, која што нуди една посебна динамика на односите со ЕУ за помошта која ќе овозможи подобрување на нивото и системот на владеење. Целта им е да се зголемат способностите на државата за да им овозможи на граѓаните стабилност и гаранција, развој на економијата базиран на слободната трговија со цел да им овозможи нови вработувања и благосостојба на населението.

Исто така, овој договор со асистенција од страна на ЕУ, има стремеж кон создавање на една нова економска зона за странски инвестиции промовирање на трговските односи со ЕУ, како и создавање на стабилна структура во полицијата, граѓанската служба, во банкарскиот систем, во создавањето на слободните медиуми и во менаџирањето на границите и емиграцијата.

Овде значајно место опфаќа ангажирањето и соработката во правото и внатрешните работи. Ова подразбира европска соработка и тоа за проблемите од страна на полицијата и од правниот аспект за контролирање на границите и емиграцијата. Ова претставува една значајна точка за сите европски земји за внатрешно отворање на границите и за слободно движење.

Теоретскиот и практичниот објектив на европската стратегија претставува постепена интеграција на балканските земји во европската зона. Начелата врз кои ќе се направи интеграцијата се многу едноставни и задолжителни. За нивното исполнување има една задача кон земјите кои се заинтересирани за нивната интеграција кон ЕУ да ги почитуваат и поддржуваат политичките реформи, општествени и економски каде што овие земји се задолжителни да ги реализираат во рамките на овој процес. Со влегувањето во сила на ДСА една од нивните задачи е подигнување на заедничките структури на ЕУ – Албанија. Советот за стабилизација (Советот за стабилизација и асоцијација, Комитет за стабилизација и асоцијација и Подкомитет кој е соодветен за надгледување на спроведувањето и реализацијата на договорот за стабилизација и асоцијација. Овие заеднички структури ЕУ – Албанија се протега на три нивоа.

Советот за стабилизација и асоцијација кој го надгледува спроведувањето и реализација на Спогодбата и кој разгледува секое битно прашање кое произлегува од оваа Спогодба, како и обострани или меѓународни прашања од заеднички интерес. Во Советот за стабилизација и асоцијација учествуваа членови на Советот на Европската заедница, како и членови од Комисијата на европските заедници, од друга страна како и членови на албанската влада.

2. Советот за стабилизација и асоцијација се помага за спроведување на своите задачи од страна на Комитетот за стабилизација и асоцијација составен од претставници на Советот на европската заедница и претставници од Комисијата од европската заедница, од една страна, и претставници од албанската влада од друга страна. Обврските на Комитетот за стабилизација и асоцијација се даваат од страна на Советот за стабилизација и асоцијација. Комитетот за стабилизација и асоцијација општо земено гарантираат за продолжување на односите за асоцијација и потребно функционирање на Спогодбата за стабилизација и

асоцијација. Комитетот зема во предвид секое прашање упатено од страна на Советот за стабилизација и асоцијација, како и секое друго прашање кое може да се актуелизира при секојдневното спроведување на спогодбата за стабилизација и асоцијација.

3. Комитетот за стабилизација и асоцијација формира подкомитети потребни за соодветно спроведување на Спогодбата. Подкомитетите се составени од страна на претставници на Европската комисија и претставници на Владата на Република Албанија. Земјите членки се информираат и се покануваат да учествуваат на седниците на подкомитетите. Подкомитетите расправаат за теми поврзани со посебни области на ССА.

Спроведувањето на Европското партнерство и прогресот по однос на процесот на зближување, имплементирање и спроведување на законодавството ќе се проценат во склоп на расправа по сите теми. Подкомитетите разгледуваат секаков проблем кој може да произлезе во соодветните сектори, а истовремено сугерираат за можни чекори кои треба да се превземат. Подкомитетите исто така служат како форми за понатамошно осветлување на *acquis communautaire* и исто така за разгледување на направениот прогрес од страна на Албанија во согласност со *acquis communautaire* по однос на превземените заложби според ССА.

Постојат 7 подкомитети кои ги покриваат областите: трговија, индустрија, царини и даноци, потоа земјоделство и риболов. Внатрешен пазар и конкуренција, финансиски прашања, економија и статистика, право, слобода и безбедност, развој на технологија и социјални политики, транспорт, животна средина, енергија и рурален развој.

Оваа спогодба е санкционирана и според Уставот на ЕУ усвоен во Лисабон. Тука децидно е потпишано:

1. На овој начин е воспоставена асоцијација преку преку комитети и нејзини држави членки од една страна и за (нашиот случај) Албанија, од друга страна,

2. Стремежите на оваа асоцијација се:

- Поддршка на напорите на Албанија за јакнење на демократијата и државно право;

- Давање придонес за политичка, економска и институционална стабилизација во Албанија, како и стабилизација на регионот.
- Да обезбеди соодветна структура за политички дијалог, дозволувајќи развој на тесни политички односи помеѓу страните;
- Да даде поддршка на заложбите на Албанија за развој на економска и меѓународна соработка исто така преку зближување на нејзиното законодавство преку заедницата;
- Да даде поддршка за заложбите на Албанија за завршување на транзицијата во функционално пазарно стопанство, да ги стимулира економските односи усогласени и постепен развој на слободна трговска зона, помеѓу заедницата и Албанија, поттикнување на регионална соработка во сите третирани области во оваа спогодба.

2.3. Инструментите на процесот на стабилизација и асоцијација

Главни инструменти за постигнување на посакуваните цели за стабилизација и асоцијација, каде што Албанија е вклучена од 1999 година е Договорот за стабилизација и асоцијација, Европското партнерството и програмата CARDS кои ја сочинуваат општата рамка на патот на Албанија кон членството во Европската унија.

2.4. Договор за стабилизација и асоцијација

Интерграцијата на Албанија во Европската Унија може да се реализира само со спроведување на претходниот Договор, кој го предвидува описот на неколку прогресивни фази до постигнувањето на финаланата цел. Оваа функција ќе го заврши Договорот за стабилизација и асоцијација која се наоѓа на фаза на Спогодба за стабилизација и асоцијација, кој е во фаза на преговори помеѓу Албанија, Европската заедница (ЕЗ) и земјите-членки на Европската унија (ЕУ). Овој договор има за цел да и го отвори патот на Албанија кон

Европската Унија создавајќи механизми кој дозволуваат соработка за заедничките интереси на странките .

Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА) е врз основа на соодветната правна основа која го отвора патот кон потполната интеграцијата во ЕУ . Станува збор за член 310 од Договорот за ЕЗ (ЕСТ) , која е правна основа на Европските договори потпишани со земјите од Источна и Јужна Европа, кој предвидува: "Заедницата може да потпише со една или повеќе држави или меѓународни организации, договори кои создаваат карактеризирана асоцијација со реципрочни права и обврски, заедничка дејствувања и посебни постапки ".

Членот 1 Проект –Договорот предвидува воспоставување на асоцијација помеѓу странките, создавајќи нови правни односи, кој го надминуваат односот на Албанија –Европската заедница поставени од Договорот од 1992 година.

Врз основа на ваквата асоцијација од Договорот за стабилизација и асоцијација странките ќе бидат насловувани за меѓусебните права и обврски како што се :

- Почитување на правото на државата и демократијата на човековите права и правата на малцинствата и правилата на слободната пазарна економија ;

Создавање на зона на слободна трговија меѓу Европската заедница и придружните држава, што ќе се постигне со асиметрични отстапки од засегнатите страни.

Регионалната соработка и обврска за асоцираната земја во корист на мирот и стабилноста, како и развојот на добрососедските односи.

- Соработка во областа на правдата и внатрешните прашања ;

Целокупниот квадар на Спогодбата за стабилизација и асоцијација се состои од четири столба : политичкиот дијалог и регионалната соработка, одредбите, трговската размена е поврзана со прогресивната либерализација на размена, слобода на движење на работници, основање услуги и капитали и на крај соработка во приоритетните области, особено во областа на правдата и внатрешните работи.

Овој договор ги содржи критериумите поставени од Европскиот совет на Копенхаген, во јуни 1993 година кои бараат од една страна, државата -кандидат за

полноправно пристапување во ЕУ да гарантира демократија, владеење на правото, почитување на човековите права и правата на малцинствата и од друга страна да воспоставува пазарна економија, која може да го издржи притисокот на конкуренцијата и пазарните сили во рамките на Европската заедница. И на крај земјата кандидат треба да биде во можност да одговори на обврските кои произлегуваат од " *acquis communautaire* " или законодавството на Европската унија. И јасно е дека новиот правен режим и неговата успешна имплементација овозможува исполнување на бараните стандарди за иден целосен пристап.

Целта на Спогодбата за стабилизација и асоцијација е да се воспостави политичка и економска стабилност на една земја-кандидат . Токму поради тоа, овој договор содржи обврски во корист на својата асиметрија .

Договорите придонесуваат за исполнување на критериумите за членство во ЕУ на следниот начин :

1. Тие се алатка која овозможува сличност со европските спогодби за земјите од Централна Европа и формалните механизми, како и применетите методи кои се дозволени од страна на ЕУ да работи со секоја земја за да може да биде што поблиску до спроведените стандарди на ЕУ.
2. Тие се алатка која служи за да се фокусира вниманието на почитување на основните начела на демократијата - човековите права и правата на малцинствата, стабилни демократски институции, политички стандарди и независноста на медиумите.
3. Тие ги содржат основните елементи кои се во срцето на единствен пазар на ЕУ. Преку договори за слободна трговија со ЕУ и други дисциплини (конкуренцијата и правилата за државен помош, интелектуална сопственост и сл.) и преку правата (на пр . професии) , овој процес ќе и дозволи на регионалната економија да започне да се интергира со оние од ЕУ.

Ефективното спроведување на Спогодбата за стабилизација и асоцијација е предуслов за било каква понатамошна проценка од страна на ЕУ во врска со унапредувањето за пристап на засегнатите земји. Секоја земја ќе има потреба за време, помош и поттик за спроведување на таквите обврски на соодветен начин.

3. Владеење на правотп

Управувањето и Државното право се евидентирани во прогрес во извештаите за напредокот на Европската комисија за Албанија, како и заклучоците на Советот, како главни предизвици Албанија ќе треба да ги адресира на патот кон членството. Во врска со демократијата и управувањето, треба да се зајакнуват повеќе демократски институции, особено улогата на Собранието за развој на национален консензус.. Како основен проблем кои треба да се адресира е јавната администрација, опфаќајќи и јавните административни реформи (ЈАР) и координацијата,

3.1. Владеење на правото и основните човекови права

Ова поле вклучува функционирање на правниот систем во Албанија, односно релевантни активности на Министерството за правда, судските институции и затворите. Тоа вклучува пошироки прашања, како што се заштита на човековите права и на процесот на реформи во однос на правата на сопственост и слободата на медиумите. Таа, исто така ќе се осврне на борбата против корупцијата во јавните институции.

3.2. Предизвиците и корупцијата

Друго прашање во оваа област е отсуството на потполни анализи и нивното решавање за нејзиниот развој . Предизвиците вклучуваат недостаток на јасна ефикасност и ефикасноста на судскиот систем во целина, како и некомплетно рамковно законодавство за да се зајакне отчет независноста и ефикасноста на судството. Врз овој аспект препораките од страна на Европскиот Совет (Венецијанска комисија) ќе обезбеди рамка за ефикасно дејствување за зајакнување на судството во Албанија и уставот .

Корупција

Корупцијата е распространета во многу области на јавниот живот и е еден од најголемите предизвици со кои се соочува Албанија. Високото ниво на корупција во судскиот систем резултира со ниско ниво на доверба на јавноста. Недостатоците во

правната и нормативна рамка се погодни за корупција. Историјата покажува дека казните и проактивните истраги за корупцијата остануваат ниски. Институционалната рамка треба значително да се зајакне во однос на персоналот и во насока на целосно почитување на независноста на спроведување на законот и судските органи кои се занимаваат со случаи на истраги за корупција.

Териториална и регионална соработка

3.3. Потребни и капацитети

Во периодот од 2014- 2020 година, Европската Унија ќе финансира неколку програми за територијална меѓугранична соработка (МГС) . Зајакнување на локалниот одржлив развој, преку зголемување на можностите за подобрување на благосостојбата во поддалечените и пограничните рурални зони кои се заостанати од економски аспект.

4. НАДВОРЕШНИТЕ ОДНОСИ

Acquis на ЕУ во областа за надворешни работи еден значителен дел го поддржува Законодавството на заедничката трговска политика и ги опфаќа и политиките за хуманитарна помош. Законодавството на ЕУ во заедничката трговска политика е составена од примарните закони (трактат) договор од подзаконските акти на ЕУ (особено на форма на Правилник како што и договорот како и на мултилатерални и билатерални договори на ЕУ. Албанија треба да обезбеди дека нејзините трговски режим за да се усогласат со режимот на ЕУ.

4.1. СОСТОЈБА ВО АЛБАНИЈА

Албанија ги спроведува сите обврски кој произлегуваат Албанија ги спроведува сите обврски кои произлегуваат од членството во Светската трговска организација (СТО) и сите други меѓународни договори, билатерална и мултилатерална трговија. Трговската политика на Албанија ги следи принципите на заедничката трговска

политика на Европската унија. Албанија, во споредба на СТО, ги почитува и обврските што произлегуваат од договорот за слободна трговија со ЕУ, СЕФТА, ЕФТА и турција.

4.2. НАДВОРЕШНАТА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКАТА НА ЗАЕДНИЧКА БЕЗБЕДНОСТ

Во текот на подготвителните преговори за договорот од Мастрит, комисијата предложи интегриран пристап кој би се состоел во тоа надворешна политика да се стави во доменот на заедницата. Ваков амбициозен пристап беше отфрлен од државните кои ја претпочитаа меѓувладината формула, поблиска до политичката соработка институционализирана со член 30 од единствениот акт денес веќе укинат. Фактички се утврдуваат амбициозни цели: зачувување на вредностите и на интегритетот на Унијата, засилување на нејзината безбедност, промовирање на соработка, зајакнување на демократијата и почитување на човековите права¹⁶

4.3. Национални стратегии / регионални, релевантни

Владата на Албанија го подготвува проектот на Националната стратегија за развој и интеграција (НСРИ) 2014-2020. НСРИ претставува стратешка рамка за сите секторски и меѓусекторски стратегии и е столбот на системот за планирање на интегрирацијата (СПИ) - збир на принципи на работење за да се обезбеди ефективно планирање меѓусебна политика, буџетирање и следење на владата.

¹⁶ Жан Клод европско право професор на универзитетот Монтескеј/Бордо издание 2006 стр

Албанската држава соработува во развојот на регионална транспортна мрежа во согласност со многугодишен план на опсерваторот за транспорт на Југоисточна Европа(ОТЈЕ).

Албанската држава го потпишала Договорот на Заедницата з Енергија, потоа Договорот за слободна трговија на централната Европа (СТЦЕ) што го потготвува политиката за трговија за да ги исполни стандардите за членство во ЕУ. Исто така Албанија учествува во регионалната мрежа за климата (РМК) и во постојаната група за рурален развој за кои ја поттикнуваат регионалната соработка во областа на спроведување на животната средина и земјоделски политики.

5. ЕВРОПСКАТА ИНТЕГРАЦИЈА И НЕЈЗИНОТО ЗНАЧЕЊЕ ЗА АЛБАНИЈА

Интеграција не треба да биде погрешно разбрана како едноставно елиминирање на границите, која ќе овозможи слободното движење кон побогатите земји на Европа. Интеграцијата на народите кои се дел на Унијата не значи напуштање на своето работно место и градење на егзистенција во побогата земја.

Сите земји-членки на Европската унија функционираат врз основа на либерални демократии, во која владеењето на правото е консолидирана, законот е еднаков за сите и човековите права се свети. Прифаќањето на вредностите на демократијата се од суштинско и фундаментално значење за земјите кои посакуваат влез во Европската Унија. Во овие околности, значителен дел од помошта доделена од страна на ЕУ за Албанија има за цел точно да се изградат овие вредности. Би можело да се каже дека местото каде што институција има инвестирано повеќе бара повеќе одговорност кон албанската политичка класа.

Како второ, една функционална пазарна економија е во состојба да се соочува со притисокот на конкуренцијата и пазарните сили во рамките на ЕУ. Исполнување на над два критериуми, заедно со основните обврски за да ја усвојат легислативата на ЕУ, т.н. *acquis communautaire* претставува главен предуслов за да се овозможи воведување на други земји во Европската Унија. Законодавството на европските земји не мора да значи главен предуслов, но спроведувањето на основните принципи на оваа легислатива се прилагодени услови за Албанија.

Европската Унија е изградена врз принципот на заштита на националните идентитети, чувајќи ги фанатично најдобрите вредности за овие земји и народи. Поради долга историја на изолацијата на Албанија постојат економски тешкотии. Албанија често пати се смета како добра можност за слободно движење низ Европа. Не треба да се заборава фактот дека ова олеснување доаѓа само како резултат на консолидација на демократијата и економскиот развој.

Процесот за интеграција треба да се сфати како целосна реформска програма која ја зближува Албанија со Европскиот модел на држава, демократија и функционирање на економијата и владењето, а не е третирано како слободно движење кон западните земји. Второ, процесот треба да вклучи заложба на сите актери во општеството, а не само на владата. На посебен начин цивилното општество и разните интересни групи имаат исто толку значајни задачи со национално значење во склоп на оваа интеграција.

Како што рековме на почетокот, во политичка смисла, Албанија официјално побара во почетокот на 1995 година отварање на преговори за договор за асоцијација со ЕУ. Комисијата на ЕУ пристапи кон оценување на економскиот аспект во Албанија. По ова отценување околу можностите за трговија со роба, капитал и услуги во Албанија, беше заклучено дека овој побаран чекор на службен начин од страна на албанската држава, беше предвремен. Ова на некој начин беше и проценување за начинот на перцепција на индикациите и помошта на европската заедница понудена за оваа земја.

Уште на почетокот на демократското движење во Албанија, ЕУ се најде покрај демократските влади на оваа земја произлезени по падот на комунистичкиот режим. Така во проценувањето направено за десетгодишниот период 1991 – 2001, Албанската држава доби помош од ЕУ околу 1 милијарда и 50 милиони евра. Дел од тие средства се дадени во вид на кредит за албанската влада, додека поголемиот дел од тие средства се дадени во форма на грантови. Голема помош во насока на спроведување и развој на економските реформи во Албанија даде и Програмата ФАРЕ. Инвестираната сума во Албанија во склоп на оваа Програма само во годините 1994 – 1996 достигнува 190 милиони евра.

По настаните во 1997 година програмите се здобија со поинаква природа со што станаа поконкурентни во допирната средина. Тие беа фокусирани за поддршка на инфраструктурата, производствениот сектор, општествениот, поддршка на области како што се јавна администрација, право, царина и др.

Пресвртот во односите помоѓу Албанија и ЕУ се виде дека ќе се случат токму во 1995 година, бидејќи во тоа време земјата забележала видни успеси во некои области од секојдневното живеење на земјата. Но, ова како што рековме порано, не беше доволно.

Вистинска точка на пресврт се случи на Самитот во Загреб во Ноември 2000-тата година. Тука беше одлучено да се направи голем чекор понапред во односите помеѓу Албанија и ЕУ. Тука беше одлучено формирање на комисија од висок ранг Албанија – ЕУ, која имаше задача да ги процени реформските процеси остварени од оваа земја. Оваа комисија даде зелено светло за отварање на преговори со Албанија, за да се дојде до потпишување на Спогодбата за стабилизација и асоцијација, во јуни 2002 година.

Договорот за стабилизација и асоцијација претставува прв голем чекот на еден долг пат што треба Албанија да го направи и да постигне да стане член со потполни права на Европската Унија. Тоа претставува најтешка фаза за сите држави кои имаат аспирација да биде членка на ЕУ. Според условите на овој договор странките учествуваат во спроведувањето на практиката на многубројни начела. Тоа го опфаќа почитувањето на човековите права и воспоставување на демократскиот систем кој се базира во спроведување и почитувањето на законот, опфаќајќи ги пазарните слободи на економијата и борбата против организираниот криминал и незаконска трговија.

5.1. Менаџирање на процесот на Европската интеграција

Работната група за Европска интеграција за подобрување на управувањето на координација на процесот на интеграција во ЕУ, премиерот издаде две наредби, во почетокот на 2014 година, еден од составот и функционирањето на меѓуинституционални работни групи за европска интеграција, како што и другиот

за подготовка и преглед на Националниот план за европска интеграција во 2014 година -2020.

Наредбата бр. 107 , на 28.02.2014 За формирањето, составот и функционирањето на Работната група на меѓуинституционални (GNP) за европска интеграција "реорганизира актуелната (GNP) порасната за секое поглавје од *acquis*. Опсегот на овие (GNP) ги вклучува следниве задачи:

- Реализација на соработките и меѓуинституционална соработка во техничко ниво со срмеж на спроведување на ангажирањето на политичките документи во политичка рамка за Европска Интеграција.
- Надзор во спроведувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА);
- Придонесува за подготовка на состаноците на Комитетот на ССА и поткомитетите, како и следење и спроведување на препораките кои произлегуваат од овие состаноци;
- Заедно со Министерството за Европска интеграција, да ги кординират и разгледат годишните планови
- 2014-2020 година, Националната европска интеграција во соодветните поглавја, да обезбеди конзистентност на Националниот годишен план за работа на Владата, како и Националната стратегија за развој и интеграција (2014-2020), како и други национални стратегии / секторни;
- Ја координира и врши надзор на процесот на приближување на законодавството, вклучувајќи и почитување на роковите утврдени со Националниот план за европска интеграција, 2014-2020,
- Координира и обезбедува навремено на *acquis* на ЕУ помеѓу министерствата и другите надлежни органи, и служи како форум за решавање на меѓу-министерски расправи врз програмата *acquis*;;
- Периодично следи развојот на настаните во врска со законодавството на ЕУ, вклучувајќи ги и предлозите за нови закони, новодонесените закони и судската пракса на Судот на правдата на Европската Унија;

- Редовно информирање на релевантниот персонал во министерствата, стручните служби во парламентот, како и другите органи надлежни за најновите промени на стандардите на ЕУ,
- Периодично ги анализира институционалните капацитети во релевантните области и дава соодветни препораки;
- Определување на приоритетите и следење на спроведувањето на планот за превод на *acquis na EU*, да го идентификува стратешкиот приоритет и потребите во врска со процесот на Европската интеграција за формулирање на предлозите за асистенција на ЕУ и други донатори, во тесна соработка со Министерството за Европска Интеграција со соодветниот оддел на Советот на министрите како што даваат препораки на Комитетот за координација на Меѓуинституциите за Европска интеграција.

6. Прогрес извештај на Албанија и Национален план за Европска Интеграција 2014-2020

Извештај Прогреси

Комисијата редовно поднесува и звештај пред советот и пшарламентот за остварениот пригрес од странба на земјите од западен балкански регион за Европска интеграција проценувајќи ги нивите заложби за исполнување на Копемхашките критериуми и условувањата на процесот за стабилизација и Асоцијација .

Овој прогрес –извештај, општш земено има иста структура како и претходнатат година :

- Краток опис на односите помеѓу Албанија и ЕУ ;
- Ја анализира состојбата на Албанија во врска со политичкиот критериум за зачленување ;
- Ја анализира состојбата на Албанија врз основа на економски критериум за зачленување ;

- Го разгледува развојот во врска со способноста на Албанија да ги превземе обврските за зачленување, значи *acquis* изразено во тракти, споредното Законодавство и политиките на Европската заедница.

Овој извештај го покрива периодот од октомври 2013 до септември 2014 година.

Наредба бр.108 на 28.02.2014 „ за изготвување на разгледувањето на националниот план за Европска Интеграција (НПЕИ) 2014-2020 дава законска основа за изготвување на национален план за Европска интеграција, Изготвувањето на планот започна од Меѓуминистерскиот Комитет за Европска Интеграција на одржаниот состанок на 3 март 2014 година. На 6 март 2014 Министерството за Европска Интеграција го повика (НПЕИ) за да даде препораки или детално упатство за изготвување што се однесува на почитување на роковите (НПЕИ).

Националниот план за Европска Интеграција 2014-2020 служи како основа за планирање на процесот на Европска Интеграција за Албанија. Планот е изготвен во потполна согласност со стариот работен план на Владата и кога истиот ќе биде применет, целосно ќе биде во согласност со Националната стратегија за развој и интеграција што ќе се усвои во декември 2014 со останатите национални и секторски стратегии.

Изготвување на Националниот план за Европска Интеграција 2014-2020 и неговите годишни применувања се координираат од страна на Министерството за Европска Интеграција во соработка со Меѓуинституционални работни групи (МРГ) за европска Интеграција (МРГ).

6.1. Политички критериуми

Главниот национален интерес и стратешката цел на Владата на Република Албанија е зачленување во ЕУ. Критериумите за зачленување бараат стабилност на институциите која ја гарантира демократијата на правната држава и спроведување на демократските начела и права на човекот, меѓународното право и функционална пазарна економија – претставуваат основа

на внатрешната и надворешната албанска политика . Во процесот на исполнување на обврските превземени во склоп на процесот за стабилизација и асоцијација , Албанија продолжува да ги исполнува политичките предуслови истакнати од страна на Еу како критериум за нејзина политичка готовност и желба за зачленување во Европското семејство.

Владата на Р. Албанија е свесна дека исполнувањето на главните политички критериуми имаат основно значање во процесот за да биде член на ЕУ, поради тоа е одлучна да прави дополнителни заложби за реформи во судскиот систем, антикорупциска политика, борба против организираниот криминал, заштита на човековите права како и јавната администрација.

6.2. АНТИ КОРУПЦИСКА ПОЛИТИКА

Има подобрување во борбата против корупцијата како главен приоритет на јавноста. Сите препораки за проценка мс ГРЕЦО- завршиле на задоволителен начин. Ова има влијание особено за финансирање на политичките партии. Податоци за првичните резултати покриваат различни сектори и нивоа, вклучувајќи ја и корупцијата на високо ниво и покажуваат зголемување на казните. Некои од преземените мерки во клучните сектори покажуваат дека треба да се подигне свеста против корупцијата, општо подобрување на организацијата и повеќе рационализација соработка меѓу органите за спроведување на законот.

Борбата против корупцијата е еден од главните приоритети на Владата на Албанија. Антикорупциските политики во насока на намалување на корупцијата во прогресивен начин зголемувајќи го интегритетот на институциите и промоција на владеењето преку подобрување на јавните услуги за граѓаните, за спроведување на законот и транспарентноста. Како резултат на реформите, Албанија има завршено оценување на препораките на ГРЕКО и имале зголемено ниво на свест за корупцијата. Независно од сите превземени мерки за редуцирање на корупцијата и зголемување на транспарентноста и истражувањата, корупцијата продолжува да биде еден феномен кој е присутен и пошироко. Исто така се идентификувани и недостатоци што се однесува на меѓу институционалните

соработки и создавање на механизмите за мониторинг. Во текот на 2013 година се превземени конкретни мерки за да обезбедат отчет во јака политичка волја на Владата за да ја адресираат оваа појава на корупцијата на земјата е основана Институцијата Национален Координатор за борба против корупцијата (државен Министер за локална самоуправа¹⁷. како важен орган на министерско ниво, кој ќе ги координира напорите и антикорупциските политики на национално ниво. Стратегијата вклучува троаспектен пристап кој вклучува превенција, убедување и совест. Предвидени се законски мерки, вклучувајќи ја и заштитата на информатори во случаите на корупција. Во врска со хармонизираната статистика и историја, работните групи предводени од страна на Министерството за правда доставиле податоци за целата 2013 година и првиот квартал од 2014 година.

6.3.БОРБАТА ПРОТИВ ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ

Што се однесува за борбата против организираниот криминал и илегалната трговија со луѓе е еден од приоритетните области на албанската влада, како и многу важен елемент во исполнувањето на одредниците елементи во процесот на интеграција на Албанија и за добивање на статус -кандидат. Борбата против организираниот криминал е дел од 5 клучните приоритети опфатени со прогрес на извештај на Европската комисија во јуни 2014 година . ССА ја задолжи Албанија да се вклучи во промоција на регионалната соработка и добрососедските односи за развој на на проекти од заеднички интерес за прашања во врска со борбата против организираниот криминал, нелегалната емиграција и трговија со луѓе, вклучувајќи ги особено трговијата со луѓе, криумчарење, илегалната трговија со оружје и возила и др. Последните постигнати резултати го демонстрираат унапредувањето во соработка со полицијата, борбата против организираниот криминал и корупцијата.

¹⁷ Е основана Одлука на Советот на Министрите бр. 1012 . на 22.11.2013,,За одредување на областа на државна одговорност на Државниот министер за месни прашања „

6.4.Инструментите на ЕУ

Инструментите на ЕУ во судското поле опфаќа и:

- Повелбата на основните права за Европска Унија (член 47- правото за ефективно решавање)
- Инструмент за промоција на ефективно право и растот .
- (табела за правото на ЕУ)
- Европската повелба за човекови права (член 6- правото за правилно судство)
- Препораките на СМ /rec (2010)12 на комитетот на Министрите за земјите членки над судиите и нивната одговорност .
- Извештај од Венециската комисија врз независноста на судството (2010)
- Европската повелба и статусот на судиите 1998
- И др.
- Независно од преземените мерки за да се редуцира корупцијата и да се зголеми транспарентноста и истражувањето, корупцијата и понатака продолжува да биде присутна и пошироко, последиците се идентификувани што се однесуваат на меѓусебната институционална соработка и создавањето на новите механизми се проценка на сите нивоа врз тие зони каде што имаат јака перцепција врз корупцијата. Основана е Национална координативна институција против корупција. Министерот на државата за месни прашања¹⁸ како значаен орган на министерство ниво кој ќе ги кординира напорите против корупцијата и политиките под национално ниво.

6.5.ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И ЗАШТИТА НА МАЛЦИНСТВОТА

- Албанија била и продолжува да биде ангажирана во насока за подобрување на стандардите кој имаат за цел заштитата и почитување на

¹⁸ Усвоена со одлуката на Советот на Министрите Бр. 1012 на 22.11.2013,„За определување на нивото на државната одговорност на Министерот на Државата за месни прашања,

човековите права и основните слободи и права на малцинствата. Албанската влада се обврзува да ги преземе сите неопходни реформи, кои ќе бидат најдобар третман на лицата лишени од слобода, владеење на правото во местото на притвор, рехабилитација и реинтеграција на затворениците во општеството и создавање на ефикасен и сигурен систем за целото општество. Криминалот, нелегалната миграција и трговија со луѓе, вклучувајќи особено трговија со луѓе, криумчарење, илегалната трговија со оружје и возила и др.

6.6. РЕГИОНАЛНИ ПРАШАЊА И МЕЃУНАРОДНИ ОБВРСКИ

- Албанија игра една значајна и конструктивна улога во регионот. Нејзиниот главен интерес е да стане издржлив регион каде што мирот, економско-социјалните и културни односи како и добрососедските односи да владеат во регионот. Добрососедските односи и соработката со земјите во регионот, а особено на Западниот Балкан продолжува да биде еден од приоритетите на надворешната политика на Албанија, особено поради тоа што е еден од главните барања на ССА со ЕУ. Албанската влада целосно ќе се вклучи во соработка со специјализирани меѓународни институции и други земји во регионот, и ќе се стреми да биде поактивна во спроведување на обврските во рамките на оваа соработка.
- Исто така во исполнувањето на меѓународните обврските Владата на Албанија ќе се ангажира целосно и ќе се посвети на проширување на соработката со меѓународните партнери во областа на меѓународната судска соработка, одговарајќи им на програмите за регионални и меѓународни партнери во оваа област, во согласност со обврските кои произлегуваат од спроведувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација (член 1, 2, 4 13 и 81 од ССА). Покрај тоа, таа ќе ги преземе сите неопходни чекори во законска и институционалната рамка за да се направи поефикасна соработката во оваа област.
- Во однос на регионалната соработка, Албанија активно придонесува за регионалната соработка и игра важна улога во однос на процесот на помирување во регионот. Албанија има учествувано на средби на сите нивоа во рамките на регионалните иницијативи, и тоа: на SEECP - Процесот за соработка

во Југоисточна Европа, СЕI - Централно европска иницијатива, АII - Јадранско и Јонско море, СРС- Советот за регионална соработка -, ЕСЦМ - економска соработка на Црното Море, РИМА - Регионалната иницијатива за миграции, азил и бегалци, и понатаму, активно да бидат вклучени во процесот на регионална соработка.

- Албанија ќе продолжи да го поддржува дијалогот на високо ниво меѓу Косово и Србија.
- Односите со Македонија се карактеризират со многу добар политички дијалог и контакти на високо политичко ниво, кој ќе биде и понатака зајакнат во духот на конструктивен политички дијалог.
- Односите со Црна Гора ќе продолжат да претставуваат солидна основа за добрососедските односи, развиени преку интензивен политички дијалог и економската и трговската соработка.
- Позитивен напредок на односите со Република Хрватска ќе продолжи и во иднина во однос на зголемување на политичкиот дијалог и многу добра билатерална соработка, особено во областа на Европската Интеграција.
- Албанија останува ангажирана за унапредување на односите со Република Србија, како и зајакнување на соработката во сите области од заемен интерес.
- Натомошен развој на односите со Босна - Херцеговина, интензивирање на политичкиот дијалог и контакти на сите нивоа и во иднина е приоритет на регионалната политика на Албанија.
- Конечно, Албанија ќе продолжи да го следи интензивирање на односите со другите партнери во регионот. Понатамошно унапредување и решавање на отворените прашања со Грција ќе биде приоритет за во иднина. Интензивирање на економските односи и размена со Италија и Турција, исто така, остануваат клучни за развојот на Албанија.

6.7. НАДВОРЕШНИТЕ ОДНОСИ

Acquis на ЕУ во областа за надворешни работи еден значителен дел го поддржува Законодавството на заедничката трговска политика и ги опфаќа и

политиките за хуманитарна помош. Законодавството на ЕУ во зедничката трговска политика е составена од примарните закони (трактат) договор од подзаконските акти на ЕУ (особено на форма на Правилник како што и договорот како и на мултилатерални и билатерални договори на ЕУ. Албанија треба да обезбеди дека нејзините трговски режим за да се усогласат со режимот на ЕУ.

6.8 . СОСТОЈБАТА ВО АЛБАНИЈА

Албанија ги спроведува сите обврски кој произлегуваат Албанија ги спроведува сите обврски кои произлегуваат од членството во Светската трговска организација (СТО) и сите други меѓународни договори, билатерална и мултилатерална трговија. Трговската политика на Албанија ги следи принципите на заедничката трговска политика на Европската унија. Албанија, во споредба на СТО, ги почитува и обврските што произлегуваат од договорот за слободна трговија со ЕУ, СЕФТА, ЕФТА и турција .

6.9. НАДВОРЕШНАТА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКАТА НА ЗАЕДНИЧКА БЕЗБЕДНОСТ

Во текот на подготвителните преговори за договорот од Мастрит, комисијата предложи интегриран пристап кој би се состоел во тоа надворешна политика да се стави во доменот на заедницата. Ваков амбициозен пристап беше отфрлен од државните кои ја претпочитаа меѓувладината формула , поблиска до политичката соработка институционализирана со член 30 од единствениот акт денес веќе укинат. Фактички се утврдуваат амбициозни цели : зачувување на вредностите и на интегритетот на Унијата , засилување на нејзината безбедност, промовирање на соработка, зајакнување на демократијата и почитување на човековите права¹⁹

¹⁹ Жан Клод европско право професор на универзитетот Монтескеј/Бордо издание 2006 стр

7. НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА ЗА ЗАШТИТА И БЕЗБЕДНОСТ (НПЗБ).

Албанската држава покажа добра волја за да го следи Законодвството на ЕУ во областа на надворешната политика, безбедноста и одбраната. Албанија е силен поддржувач на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската унија, кој има за цел да ја зајакне улогата на Европската унија како политички ентитет со се поголемо влијание во меѓународната политика.

Солунскиот самит во јуни 2003 година, потврди јасна европска перспектива за земјите од Западен Балкан. Албанија од јануари 2004 година, редовно се приклучува во заедничките ставови на Европската унија во областа на НПЗБ. Албанија придонела и придонесува во воените мисии на ЕУ кои се преземаат во рамките НПЗБ.

Албанија, развива политички дијалог со институциите на Европската унија и нејзините земји членки. Со влегувањето во сила на Договорот за стабилизација и асоцијација (ДСА) на 1-ви април 2009 година, институционални политички дијалог со Европската унија се одржува во рамките на средбите на Советот за стабилизација и асоцијација и шест поткомитети за стабилизација и асоцијација, како и во рамките под- парламентарни комитет помеѓу Европскиот парламент и Собранието на Албанија.

7.1.АКТУЕЛНАТА СОСТОЈБА ВО АЛБАНИЈА

Албанија продолжува да се ангажира во редовниот политички дијалог со Европската унија за надворешни работи и безбедносна политика. Што се однесува на (CFSP), Албанија се приклучи на сите ставови на Европската Унија и одлуките на советот, кога се бара тоа од неа. Албанија се приклучи на ставовите на ЕУ во ООН и заедно од резолуциите на Европската унија. Албанија продолжува да учествува во операциите за управување со кризи со цивилна и воена поддршка во рамките на безбедноста и политичката заедничка одбрана.

Република Албанија верува длабоко во Европските вредности на демократијата, владеење на правото и заштита на почитување на човековите права.

Во основата на визијата на надворешната политика на Албанија стои изградбата на мултилатерални и билатерални односи кои се карактеризираат со дух на разбирање и соработка. Во спроведувањето на оваа основна ориентација на надворешната политика, Албанија се повеќе се адаптирала и има активна улога за мирот и стабилноста во регионот и пошироко.

На меѓународно ниво, Република Албанија им посветува големо внимание на активното учество и нејзината застапеност во меѓународните организации со кои има заеднички вредности.

Албанија ќе продолжи да обезбедува координација и соработка на национален, регионален и меѓународен план, со цел да се намали максималниот ризик од тероризам поврзан со земјата и нашите интереси, обезбедувајќи подобрување на безбедносните елементи и зголемување на довербата за превентивните мерки и спречување на терористички акти и феномени.

Во однос на придонесот во рамките PJSM, Албанија продолжува да придонесува со воено лице на операција на ЕУФОР - Алтеа во Босна и Херцеговина, на функцијата "Советник за Штаб", Централниот штаб на операцијата "АЛТЕА". Во однос на визната политика, спроведување на безвизното движење на албанските државјани во земјите на Европската Унија кои го применуваат Шенгенскиот договор, претставува големо достигнување на МНР и сите албански институции кои се вклучени во овој процес.

Во врска со спречувањето на ширењето на оружјето за масовно уништување, Албанија продолжува со спроведувањето на акциониот план за уништување на дополнително оружје. Со големи напори за склучување на национален регистар на оружје и муниција, под раководство на државната полиција.

Албанија сеуште не го усвои Законот за ограничени мерки кои ќе овозможат спроведување на Законот за ограничени мерки кон третите земји и кон актерите надвор од државата. Законската основа за спроведување на ограничени мерки поставени од страна на ЕУ и ООН(ОКБ) може да се наоѓа

во Уставот на Албанија. Но сепак ограничените финансиски мерки се уредени детално во Законот за мерките против финансиите на тероризмот. Законот го предвидува основното ограничување на новите сопствености кои се објект со ограничен финансиски стремеж.

Покрај тоа, законот предвидува дека Општата Управа за спречување на перење пари, да биде одговорно тело за собирање, обработка, анализа и размена на податоци за спроведување на мерки против тероризмот. Организациската структура и главните функции на Општата Управа за спречување на перење пари е дадена во рамките на Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам. Согласно со овој закон Општата Управа за спречување на перење пари дава извештаи директно до Министерот за финансии и служи како Единица на финансиската интелигенција.

Обврската да му се приближи на Албанското законодавство врз класифицираните информации со тоа од ЕУ потекнува од член 70 на ССА. ЕУ го истакнува значењето на дејствувањето на начин за да може да се реши, да се спречи и да се елиминираат програмите за додавање на ваквото оружје и ракети. Затоа ЕУ е ангажирана да ги зајакнува системите кои нудат Законска основа на регулативи. Политиката на ЕУ е ангажирана во спроведување на постојаните универзални норми за разоружување и неширење на оружјето.

Трет дел

1. Планот за дејствување за 2014- 2016 година

1.1. Политичкиот диалог

Европската интеграција се смета како еден стратешки објект и гаранција за мирот, стабилноста и просперитетот во регионот и пошироко. Во овој концс текст, Албанија е подготвена да ги преземе сите неопходни реформи во однос на процесот на европска интеграција за да ја постигне целта.

1.2 .МЕЃУГРАНИЧНА СОРАБОТКА 1. Планот за дејствување за 2014- 2016 година

1.1. Политичкиот диалог

1.2. Меѓугранична соработка

1.3.Инструмент за првата поддршка за членство

2. Ананлиза за потребите и капацитетите

2.1.Политички и економски контекст

Оваа област има за цел подобрување на интегрирано менаџирање со границите во оваа земја и во земјите од регионот .

1. Зајакнување на административни капацитети - вклучувајќи подобрување во целина на капацитетот за спроведување и одржливост на јавната администрација, фокусирајќи се на оние области кои го забрзуваат процесот за стабилизација и асоцијација;

2. Царините –Мисијата за помош на царина која делува во земјата постигна многу добри резултати. Спречување на шверц и корупција и подобрување на управувањето на царинските постапки.

Економски и социјален развој - кој ги вклучува аспектите и поддршката за трговијата , образование и локална инфраструктура;

Развој на инфраструктура. Подобрување на енергетската мрежа, транспорт и вода кои се од суштинско значење за економскиот раст во Албанија. Европската Унија го финансира развојот на неколку проекти за развој на инфраструктурата.

Образование . На универзитетско ниво, Албанија учествува во ТЕМПУС програми за размена. Албанските универзитети соработуваат со европските колеги во заеднички проекти. Исто така, плановите се направени за поддршка на стручното образование.

3. Животна средина и природни ресурси која вклучува поддршка на јакнење на институциите за спроведување на програми за заштита на животната средина, како и посебно внимание кон подобрување на индикаторите за животна средина во процесот на урбанизмот и регионалното планирање;

4. Демократска стабилизација – која ја вклучува поддршката за зајакнување на улогатат во општеството.

5. Демократија и човекови права – Европската Унија обезбедува помош на оние организации кои делуваат во областа на демократијата и човековите права. Проектите можат да ја вклучат свеста за улогата на човековите права во градењето на граѓанското општество, медиумите, програми за поддршка кои промовираат разбирање и толеранција, реинтеграција на жртвите на трговија со луѓе, итн.

6. Оваа земја има корист од програмите за економска помош и исто така ги ужива трговските преференции во однос на ЕУ.

7. Еден добар дел од домашните производи може да влезе без ограничувања на европските пазари. Тајната на успехот сепак лежи во посветеноста на земјата. Процесот на стабилизација и асоцијација има за цел да ги поддржи внатрешните реформи кои ги започна Албанија преку помош, трговски преференции, дијалог, технички совети и на крај преку договори.

8. Специфичните програми на соработка меѓу Албанија и ЕУ освен соработката во горенаведените области, ЕУ спроведува неколку специфични програми. Такви се соработката и програмите од соседството.

9. Во рамките на прекуграничната програма за соработка (Cross Border Cooperation CBC) на Албанија во 2004 година и е дадено износ од речиси 60 милиони евра, кои се користат во прекугранични активности меѓу Албанија и земјите-членки на ЕУ, како и помеѓу Албанија и другите земји-кандидати. Општиот објект на програмите CBC за прекугранична соработка е: "Зајакнување на прекуграничната соработка преку заеднички иницијативи од страна на локалните и регионалните, со комбинирање на целите на надворешната помош во согласност со целите на економската и социјалната кохезија".

10. Специфичните објективи предвидени да се постигнат со имплементација на програмите CBC која Европската Унија ја нуди на Албанија се:

11. Поттикнување на економскиот и социјалниот развој во пограничните зони.

12. Соработка во заеднички регионални предизвици во областите како што се животна средина, културно и природно наследство, јавно здравство и спречување односно борба против организираниот криминал.

13. Обезбедување на границите.

14. Поттикнување на заеднички активности кои вклучуваат партнери од погранични региони.

15. Охрабрување на претприемништвото, особено развој на туризмот, културата и меѓуграничната трговија

16. Поддршка на врски помеѓу урбани и рурални зони

17. Намалување на нивото на изолација помеѓу подобрените мрежи за транспорт, мрежи на комуникации и услуги, меѓугранични води, енергетски системи и менаџирање со отпад.

18. Развој на соработка во секторите како што се: здравство, култура, туризам и образование.

19. Поттикнување на интегрирање на работни меѓугранични пазари, заеднички иницијативи за вработување, положа рамноправност, социјална вклученост и др.

20. Во периодот 2007-2009 год., предвиден е износ 26.6 милиони евра за гореспоменатите програми.

21. Стратешкиот документ за Албанија (2014-2020) усвоен на 18.08.2014 година.

Овој стратешки индикативен документ (стратешки документ) ги определува приоритетите за финансиска асистенција на ЕУ за периодот за 2014-2020 година за да ја поддржи Албанија на патот кон членство. Преведува политички приоритети дефинирани во рамките на политиката на проширување во клучните области каде што финансиската поддршка е најкорисна за исполнување на критериумите за членство.

1. ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРВАТА ПОДДРШКА ЗА ЧЛЕНСТВО

Тоа е главниот финансиски инструмент преку кој ЕУ го поддржува спроведувањето на реформи со цел на членство во ЕУ. Финансиската поддршка

во рамките на ИПА II следи четири специфични цели како што следи: (а) поддршка за политичките реформи, (б) поддршка за економски, социјален и територијален развој (в) зајакнување на капацитетот на корисниците наведени во Анекс I да ги исполнат обврските кои произлегуваат од членството во ЕУ, за поддршка и постепено зближување како што о спроведувањето на усвојување на *acquis* на ЕУ (г) за зајакнување на регионалната интеграција и територијална соработка. Вториот ИПА Правилник истакнува дека финансиската помош главно ќе третира 5 политички области :

- А) подготвителни реформи за зачленување во ЕУ како и институционално јакнење на капацитети потребни во оваа насока,
- Б) социо-економски и регионален развој,
- В) Вработување, социјални политики, образование, поттикнување на родова рамноправност и развој на човекови ресурси,
- Г) Рурален и земјоделски развој и
- Ѓ) Регионална и територијална соработка.

Со цел зголемување на нејзиното влијание, финансиската поддршка на ЕУ ќе се насочи во области каде реформите или инвестициите се најпотребни за исполнување на критериуми за зачленување , а воедно ќе се усогласи според капацитетите на Албанија за исполнување на тие потреби.

Поддршката од ЕУ претставува само средство за постигнување потребен напредок. При одредување на приоритети за дејствување, во предвид се земаат и средствата на самиот тој што придобива додека дадената поддршка од други инструменти на ЕУ и други актери а посебно меѓународните финансиски институции.

Со тежнеење за остварување на одредени приоритети за финансиска асистенција на ЕУ за Албанија за наредните 7 години, овој стратешки документ одредува реални и сватливи објективи и идентификување на акциите како и главни актери ги забележува очекуваните резултати , што во суштина го отсликува прогресот мерен под мониторинг врз основа на која се одредуваат и финансиските индикатори. Одредените приоритети за

финансиска асистенција ќе служат како основа за повеќегодишна програма на ИПА II Фондови од 2014 до 2020 година. Оваа финансиска поддршка претставува награда „ врз основа на проценување на постигнатиот напредок во текот на 7 годишниот период.

Трет дел

1. АНАЛИЗА ЗА ПОТРЕБИТЕ И КАПАЦИТЕТИТЕ

1.1. ПОЛИТИЧКИ И ЕКОНОМСКИ КОНТЕКСТ

Албанија претставува парламентарна демократија од паѓањето на Комунистичкиот режим во 1991 година, во Албанија постепено се развива правниот и уставниот поредок, кој општо земено е во согласност со начелата и суштинските европски стандарди. А локалната власт се заснива врз принципот на децентрализација и ги развива надлежностите во согласност со принципот на месната автоктонија.

Албанија има еднодомен парламент кој претставува највисок државен орган. Претседателот на Албанија се избира од парламентот. На секој 4 години 140 пратеници се избираат со непосредно универзално гласање со пропорционален регионален систем.

Првите повеќе партиски избори беа одржани во 1991 година. Демократската партија (ДП) Социјалистичката Партија (СП) Социјалистичкото движење за интеграција (СДИ) ги имаат формирано владеачките коалиции во текот на овој период. Имаат и помали партии со значително влијание, кој биле дел од оваа коалиција. По изборите одржани во јуни 2013 победи Алијансата за Европска Албанија (коалиција составена од СП, СДИ и некој помали партии). Беше конституирана Влада на чело со премиерот, г-дин. Еди Рама кој беше

претседател на СП и беше член на СДИ . Претседателот на Албанија, Бујар Нишани беше избран во јуни 2012 со мандат од 5 години .

Поларизацијата на политичкиот живот и слабостите во менаџирањето на јавниот сектор ја ризикуваат демократијата и економијата во земјата. Јавната администрација се карактеризира со висок степен на поларизација и висока опасност од корупција што заедно го спречуваат професионализмот, ефикасноста и продолжувањето на реформите. Исто така и судството се ризикува истотака од политизацијата и корупцијата .

Албанската економија има позитивен економски раст, но за време на финансиската економска глобална криза растот се намалува. Раст на БВП (Бруто Внатрешниот Производ) се намали од 3,3% во 2009 година на 1,6% во 2012 година, во споредба со просечниот годишен раст од над 6% во периодот од 2003-2008 година. БВП за глава на човек е околу 30 % , од просекот на ЕУ - 28(со стандарди со куповна моќ) односот на јавниот долг кон БВП беше 64% во 2012 година и го надмина 70 % на крајот на 2013 година , еден од повиските извештаи во регионот , главни чинители кои придонесуваат за тоа се земјоделството (22.5%) индустријата (11.4 %) градежништвото (10.5%) и услугите (56 %).

Албанија главно извезува минерали, огрев и електрична енергија (40.4 %), текстилната и чевларската индустрија 28 .2 % како и други градежни материјали (14.7 %):

Во услови на општ социо-економски развој, земено од индекс на човечки развој ²⁰ земјата е претставена со висока категорија на човечки развој, 70 од 187 земји и територии во 2012 година. Стапката на невработеност е висока со тенденција на зголемување (14 % во 2012 година и околу 17 % на крајот на 2013 година) постои голема разлика во однос на полот кој учествува во работната сила. Загрижувачки е бројката над 30 % од младите кои не се вработени , ниту образовани ниту обучени. Околу 14 % на населението е на прагот на сиромаштија и покрај тоа Албанија се залага за антидискриминаторски политики врз основа, но сепак постои

²⁰ Статистика , индекс за човечки развој Албанија во 2012 година

загриженост во спроведувањето на рамноправни обуки за ромите и египќаните.

Албанија има голема потреба за инвестиции на пример во транспортната инфраструктура, човековата околина и енергијата. За илустрација во 2011 година Албанија имаше 113 км пат и 14 км железничка пруга за 100 000 жители или приближно колку 13,8 % и 32% од просекот на ЕУ.

1.2. Стратегија за проширување на ЕУ

Во 2003 година Советот на Европа во Солун потврди дека иднината на Западниот Балкан вклучувајќи ја и Албанија е во Европската Заедница. Од 2001 година Албанија учествува во процесот на стабилизација и асоцијација на Западниот Балкан, а потпиша ССА со ЕУ во 2006 година Албанија аплицираше за членување на ЕУ во 2009 година. По барање на Советот, Комисијата го претстави ставот за апликација на Албанија во Ноември 2010 година.

Тргувајќи од направениот прогрес на Албанија, комисијата во октомври 2013 година даде препорака на Советот да и даде на Албанија статус на земја кандидат, со разбирање дека Албанија ќе продолжи да презема мерки во борбата против организираниот криминал и корупцијата, за отварање на преговори за членство. Комисијата востанови дека Албанија треба да ги исполни клучните приоритети по однос на јавната администрација и судските реформи (во фокусот беа професионализмот и деполитизацијата), Борба против корупцијата и организираниот криминал како и зајакнување на заштитата на правата на човекот, вклучувајќи го и правото на сопственост. Европскиот парламент побара овие приоритети да се адресираат и да го консолидираат постигнатиот напредок до сега .

Во јуни 2014 година советот на Европа и даде на Албанија статус на земја кандидат .

Либерализација на визите за граѓаните на Албанија кој патуваат во шенген зоната е на сила од декември 2010 година . Спогодбата на обновување помеѓу ЕУ и Албанија е на сила од 2005 година.

Државното право ќе биде во срцето на процесот на проширување. Спроведување на целосна и навремена стратегија и дејствување на планови кои се однесуваат на областа на владеењето на правото и основните права ќе биде од суштинско значење во овој поглед.

Сегашната стратегија претпоставува дека ќе ги чува амбициите за интеграција на ЕУ , која ќе продолжи со спроведувањето на соодветните реформи и дека процесот ќе продолжи и во текот на 2014-2020 година , и ќе го опфати и почетокот на Спогодбите за членство исполнувајќи ги критериумите за членство.

Економската состојбата на Албанија бара зајакнување во областа на економијата за да унапредува во пазарната економија на постепен начин. Во согласност со стратегијата на Комисијата за проширување во октомври 2013 година, земјите за проширување вклучувајќи ја и Албанија се поканети да ја подобрат економската политика и управување преку подготовка на националните програми за годишни економски реформи , како и програмата за конкурентност и развој, која ќе се доставува секои две години. Националните програми за економски реформи ќе доведат до упатства според секоја земја за да се постигне постепено прогрес во исполнување на економските критериуми за членство. Дел на стратегија за интеграција на ЕУ во врска со Албанија е јавно менаџирање на средствата .

1.3.ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

Овој дел на националниот план за Европска Интеграција, дава проценка и преглед на работата, достигнувањата и напредокот на Албанија во спроведувањето на економските реформи, како предуслов за исполнување на критериумите од Копенхаген. Исто така, се става акцент на приоритети за наредниот период, со цел да се зајакне конкурентноста и функционирање на

пазарната економија. Албанија за да може успешно да се интегрира во ЕУ, тоа е од суштинско значење за целосно спроведување на потребните економски реформи, политички и институционални. Националната стратегија за развој и интеграција 2014-2020 година се планираше и се реализираше во декември 2014 година. Стратегијата го потврдува објективот на Владата на Албанија за креирање на подинамична и конкурентна економија, состојбата да гарантира одржлив економски раст и социјална кохезија. Да се бараат инвестиции во човечкиот капитал, успешно спроведување на реформите во образовнието и подобра научна врска со реформите на пазарот на трудот, како и промовирање на претприемништвото и иновациите за зајакнување на конкурентноста .

Главните макроекономски цели на Владата на среден рок се:

- раст и економски развој поврзани со зголемување на животниот стандард;
- Зголемување на вработеноста и социјалната кохезија
- Зголемување на конкурентноста на економијата за да се обезбеди еднакво учество на Албанија на европскиот пазар. Главни предуслови за постигнување на овие објективи е економскиот раст и подобрување на условите за одржлив раст на долг рочен план . Друго важно прашање е спроведувањето на структурните реформи во економијата, како и одржување на стабилноста на цените и на девизниот курс.

1.4. ФУНКЦИОНАЛНА ПАЗАРНА ЕКОНОМИЈА

Функционална пазарна економија е на прво место меѓу економските критериуми од Копенхаген и вклучува:

- постигнување макроекономска стабилност, вклучувајќи соодветна стабилност на цените и одржливоста на јавните финансии и надворешните платен биланс;
 - рамнотежа помеѓу понудата и побарувачката врз основа на слободно взаемно дејство на цените на пазарот и либерализацијата на трговијата;
- Отстранување на суштинските бариери при влез и излез од пазарот (од аспект на создавање на нови друштва или стечај на постојните);

- Постојење на законски систем вклучувајќи го и средовањето на правата на сопственост како и наметнување на спроведување на законите и договорите;
- Широк консензус за прашања од економска политика ;
- Доволен развој на финансискиот сектор за насочување на штедењата во продуктивни инвестиции.

Министерството за финансии во 2013 година потврди слаб економски раст и низок инфлациски притисок. Исто така се процени високиот процент на невработеност како и надворешното влијание. Беше предвидено стапка на економски раст од 2.2% во 2014 година, додека во 2015 3.3 % (Светска Банка). Што се однесува на внатрешниот бруто производ, Владата на Албанија ќе настојува да го намали јавниот долг од 73% колку е сега на 65% до 2017 година од внатрешни бруто производи.

1.5.Бизнис клима

- Националниот економски совет претставува целосна функционална платформа која ги институционализира дискусиите и дејствувањето помеѓу државните институции и бизнис заедниците.
- Меморандум за соработка беше потпишан со BERZH за основање на Инвестициски Совет .
- Процесот на плаќање на заостанатите долгови на бизнис се движи правилно . Успешно е платен износот на планираните долгови во првата половина од 2014 година и др.

1.6.МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА

Основната каматна стапка се намали постепено за 75 базични поени на крајот на 2013 година и почетокот на 2014 година. Во февруари 2014 година забележија значително намалување на 2,75%. Албанската Бананка и понатаму продолжува да им обезбедува на банкарскиот систем доволно ликвидност преку главните инструменти (REPO) да се обезбеди следење на монетарната политика и

ефикасноста на нејзините одлуки во финансиските пазари и на реалниот сектор на економијата.

1.7.ЕВРОПСКИ МОНЕТАРЕН СИСТЕМ (European Monetary System)

Основањето на ЕМС значеше успешно отварање на патот кон монетарна стабилност на Европа, што одеше на прилог на економскиот растеж и инвестиции на земјите од Заедницата, Непостојаните и променливи курсеви ги правеа Европските фирми претпазливи во преземањето посмели чекори и диолгорочни инвестициони проекти во други уемји членики на ЕУ или и по широко со што се штетеат себеси од преземање крупни и неприводливи чекори во заедничкиот пазар.

Европскиот монетарен систем се засноваше врз три главни елементи:

1. Менувачкиот механизам на курсните разлики(ERM)
2. Заедничката валута ЕКУ како валута на потрошувачката кошница
3. Европскиот монетарен фонд за соработка (EMCF).

1. Името на заедничката валута доаѓа од поимот европска парична единица (European currency unit)а тоа е името од франциската златна пара од XIII. век.

Еку ги имаше пет главни функции:

- како референтна единица за курсниот механизам
- индикатор со кој се мереше отстапувањето на валутите една од друга
- се користеше за мерење на буџетот на заедницата што беа изразени во ЕКІ.

2. Менувачкиот механизам на курсната разлика беше така поставена што на секоја поединечна валута и се одредуваше основниот курс спрема ЕКУ во мрежа што ја определуваат националните централни банки.

Кредитните механизми функционираат така што кога потребите од интервенција ги надминува можностите на централната банка на некоја земја

–членка таа можеше да повлече краткорочен кредит од Европски монетарен фонд за соработка, кој се акумулираше врз резервите на земјите членки.²¹

1.8.ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА

Во однос на јавниот долг, 2013 година беше многу динамична и предизвикувачка година за домашниот пазар на хартии од вредност во врска со успешното финансирање на буџетскиот дефицит.

1.9.ПРИВАТИЗАЦИЈА

Процесот на приватизација и понатаму останува приоритет, особено во стратешките сектори во насока на привлекување странски и домашен капитал, кој ќе има позитивно влијание врз економскиот развој. Постојење на функционална пазарна економија

Функционална пазарна економија бара од Албанија да ја задржи макростабилноста на нејзината економија, вклучувајќи ја и одржливоста на јавните финансии, за да се одржи стабилноста на цените и на платниот биланс, има рамнотежа помеѓу понудата и побарувачката, да ги отстрани постојните бариери и да се обезбеди владеење на правото и спроведување на договорите и на сопственоста (титули). Албанија во последно време презема некои од мерките за да го реализира процесот на приватизацијата и веќе работи во таа насока со такви реформи за да го адресира прашањето за право на сопственост.

2. Актуелни економски предизвици на Албанија

2.1.ЕКОНОМСКАТА СТРАТЕГИЈА НА АЛБАНИЈА И ЕКОНОМСКАТА ПОМОШ НА ЕУ ЗА СПЕЦИФИЧНИ СЕКТОРИ

²¹ Христо Карталов европска интеграција на економска перспектива стр.114

Постојењето на слободното пазарно стопанство и структурни реформи.

Од 2003 година направени се напредувања по однос на структурните реформи со тежнеење кон пазарот. Приватизацијата на најголемата Албанска Банка “Банка за заштеда” како и превземените чекори за приватизација на најголемата осигурителна компанија во Албанија “ИНСИГ”, го сочинуваат значајниот прогрес кон завршување на процесот на приватизација во финансискиот сектор. Треба да се продолжи со заложби со цел завршување на реструктурирање и приватизирање на останатите кои што се уште останале неприватизирани државни компании. Исто така, направени се чекори по однос на банкарскиот систем. Иако албанската економија продолжува да функционира обемно со пари в раце и поголемиот дел од трансфери од наплата се уште се врши надвор од банкарскиот систем, се прават обиди овој сегмент да помине преку банките. И покрај тоа средината каде дејствува бизнисот продолжува да биде сложена, особено поради честите прекини на енергијата, слабата инфраструктура, проширената корупција, несоодветниот пазар на земјиштето и недвижностите, ограничени административни капацитети и законска недоволна безбедност за компаниите. Оваа состојба негативно влијае врз инвестициите и нормалното функционирање на слободното пазарно стопанство. Реформата во претпријатијата – реструктурирање на претпријатијата и приватизација.

Додека приватизацијата на малите и средните претпријатија завршија, приватизацијата на големите претпријатија закаснуваат последниве години. Политичката несигурност и ниското ниво на интересирање кај стратешките инвеститори придонеле кон овие закаснувања. Во овој контекст приватизацијата на банката за заштеда кое беше одредено како приоритет во поранешниот Извештај на стабилизација и асоцијација прави чекор напред.

Приватизацијата и реструктурирањето на претпријатието во суштина се однесува за големи претпријатија. Општата политика на Албанија е на почеток да се реструктурира, а потоа да се приватизираат државните компании.

Довербата на банкарскиот систем е зголемена со зголемувањето на домашните и странските депозити во текот на последните години. Но, финансискиот сектор се уште треба да ги зајакне сопствените структури, вклучувајќи го и банкарскиот

надзор, како и да одигра поцентрална улога во економскиот развој на земјата (особено активноста за кредитирање на производствените единици). На крај приватизацијата на Банката на заштеди се очекува да има позитивно влијание. Направени се заложби за намалување на обемот на трансакции со готови пари со цел поттикнување на употреба на банкарскиот сектор, конкретно преку чекори за доделување на плати за јавните вработени преку банките и охрабрување за подмирување на фактури за електрична енергија и за телефон преку банкарскиот сектор.

Во Албанија направени се чекори во насока на подобрување на средината и бизнис климата. По нејзиното создавање на 4 Април 2002 година, Албанската агенција за странски инвестиции е оперативна заедно со две владини институции, Агенцијата за поддршка на мали и средни претпријатија и Агенцијата за поттикнување на извозот. Тежнењето на овие владини организации е создавање на олеснителен амбиент за инвеститори, стопанственици и пружање информација околу кредитирање, како и поттик на бизнис интересот и изнаоѓање на пазари за распределба. Од друга страна тие имаат за цел олеснување на дијалогот помеѓу бизнис заедницата и администрацијата. Но, постојаните пропусти на судскиот систем, царината, даноците и останатиот дел од администрацијата што се поврзува со бизнисот како и проблемите на корупцијата и се уште не решеното прашање на сопственоста над земјиштето, продолжуваат да ја попречуваат осетливото прашање на инвестициите што негативно влијаат врз економската перспектива.

2.2.СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ НА СТОКАТА

Слободното движење на стоката претсатвува една најглавните области за спроведување на начелата на слободен пазар . Принципот на слободно движење на стоки подразбира дека производите треба слободно да се тргуваат во рамките на Европската Унија. Спогодбата за стабилизација и асоцијација создава голем број обврски во областа на слободното движење на стоки, како што се создавање на слободна зона за трговија. Исто така предвидува постепено

приближување на техничките прописи и стандарди на ЕУ, како и постапките за оцена на метрологија.

2.3.Состојбата во Албанија

Албанија поседува добро ниво во врска со изготвување на слободно движење на стока. Општата Управа за стандардизација (ОУС) претставува член со потполни права врз институтот за Европски Стандарди за телекомуникација (ИЕСТ) и како друч член е „аффилиате „ во ЦЕН и ЦЕНЕЛЕК .Основата за податоци е подобрена во врска со евидентирањето и секојдневнието на јавните стандарди.

2.4. Јавни набавки

Законодавството на ЕУ за јавни набавки се заснова врз општите начела кој произлегуват од трактатот за ЕУ и трактатот за функција на ЕУ како што и правосудството на Европскиот суд за право. Овие начела вклучуваат транспарентност рамноправен третман, слободна конкуренција и недискриминација. Горенаведените начела се применуваат во сите постапки на набавката вклучувајќи ги и оние надвор од областа на дејствувањето на Европските директиви за набавката, на пример постапките за набавка под монетарни граници предвидени со тие директиви или постапки на концесии за услуги. Јавната набавка во селост се уредува со соодветно законодавство на ЕУ .

2.5.Состојбата во Албанија

Во областа за јавна набавка имало добар прогрес во процент на зближување на законодавното на БЕ. Законодавството за јавна набавка се соочи со неколку промени со цел да се приближи на општите начела и Законсавството на ЕУ за склучување на јавни договори . Претходната година се усвои новиот Закон за концесии и партнерство за јавна набавка.

Во почетокот на 2014 година се усвоија новите директиви на ЕУ во областа за јавни набавки и албанското законодавство во оваа област треба да ги прифати

новите потребни промени, со цел зближување кон овие директиви. Што се однесува за концесиите имајќи во предвид дека законодавството од оваа држава е релативно нов ЗЈН не може да предвидува било каква промена врз ова законодавство во една блиска иднина. Потребните промени ќе се направат по завршување на процесот на законодавството на ЕУ за концесии.

3.Слободно движење на работниците

3.1 Содржина

Acquis на ЕУ - во областа на слободно движење на работниците се основа на општите принципи кои произлегуваат од Договорот за Европската унија и на Договорот за функционирањето на Европската унија, како и правосудството на Судот на правдата на Европската унија. Овие принципи вклучуваат отстранување на пречките за слободно движење на работниците, еднаков пристап до пазарот на трудот, како и забраната на секаков вид на дискриминација. Acquis во оваа поглавје предвидува дека граѓаните на ЕУ да имаат право да се движат и да работат во други земји-членки на ЕУ и да се третираат еднакво на ист начин со другите работници, што се однесува на условите за работа и социјалните и даночни предности. Но, acquis вклучува инструментите на ЕУ за координација на различни системи на национална и општествена сигурност. ССА -во себе содржи и многу обврски во областа на пазарен труд за државјаните на Република Албанија, движењето на работниците, условите за вработување и професионалната обука. Друг аспект на слободното движење на работниците е да промовира младинска размена и заклучување на Спогодбата на билатерални договори за вработување и стручна обука меѓу Република Албанија и земјите-членки на Европската унија. ССА исто така предвидува во согласност со условите како и спроведените модалитети. Албанија и земјите членки на ЕУ да обезбедат нивните државјани партнери кои се вработени по законски пат на нините територии да не се објект на дискриминација од национален аспект, условите за работа, наградите или разрешување.

3.2.Политиката на вработеноста и невработеноста на ЕУ

Во почетната фаза функционирањето на заедницата од социјална сфера беа ограничени и беше логично бидејќи целите за создавање на заедницата беа пред се економски и се однесуваат на економскиот пазар, во кои посебно беа нагласени слободното движење на стоките, услугите, факторите на производството. Притоа треба да се нагласи слободното движење на работната сила.²²

Програмата за социјална акција пошироко ја третира социјалната сфера иако таа содржеше општи цели кои во тоа време беа тешко да се воведат во законодавството на заедницата²³.

3.3. Вработување и невработеност

Процесот на вработените во однос на населението со старост од 15 до 64 години постепено се покачува, во 1999 година беа вработени 62% од популацијата на возраст од 15 до 64 години во 2001 година, тој процес се покачи 63,9% а односно 2010 година беше предвиден овој процент да се покачи и 70%, но сегашните проценти се повеќе од 80%.

Временето вработување покажува тенденција на пораст. Вкупно времено вработени се 17,7%. Времената вработеност кај оделни земји се движат од 38% до 41% во структурата на вработените. Особено висока стапка има Холандија *41,9%, Шведска 21,8%, Велик Британија 24,1%, Данска 19,6%, Шпанија 8,1%, Италија 8,9%, Португалија 8,1%²⁴.

3.4. СОСТОЈБА ВО РЕПУБЛИКА АЛБАНИЈА

Владата на Република Албанија е фокусирана во областа на социјалното осигурување за краток, среден и долг рок и да се подобри сегашната шема од

²² Слободното движење на работната сила целосно се оствари и станан актуелно дури и со потпишувањето на шенгенскиот договор

²³ George, S. Politics and policy in the european union, oxford universsity press. III edt, p 244

²⁴ Economic portrait of the european union 1999, eurostat, office for the official publications of the European communities, 2000, Luxemburg p.141-142; Economic portrait of the European Union 2002, p.131-132 European Commission 2002.

реформирањето на јавниот пензиски столб. Систематските реформи ќе имаат за цел да ја зголемат финансиската одржливост на шемата, јакнење на врската помеѓу платени придонеси и идни придобивки, креирање на лична сметка за секој осигуреник и кориснички да се оствари максимална транспарентност, како и подготовка и интеграција на шема на системот на Албанија на Европската Унија. Владата на Република Албанија е фокусирана за да работи со шема општествени сигурности за албанските државјани кои живеат и работат во странство, како и за работници од земјите-членки на ЕУ се вработени во Албанија, во согласност со препораките на Европската комисија. Ова ја вклучува и поврзаност на договори за општественото осигурување со многу земји.

Законите за странските државјани 108/2013 и подзакнските акти се усвоени во согласност на препораките на ЕУ. Законот предвидува зближување во преваен ред со *acqusha EY* за емиграција. Законот дозволува граѓаните од ЕУ да се вработат во Албанија без дозвола за работа. Но понатамошното зближување на внатрешното законодавството со *acquis* во областа на слободното движење на лице се предвидува во понатамошна фаза.

3.5.ИНФОРМАТИВНО ОПОШТЕСТВО И МЕДИУМИ

Информативното општество и медиумите го опфаќа законодавството на ЕУ кое предвидува :

Отстранување на препреките за ефикасна функција на внатрешниот пазар во мрежите и електронските комуникации

- Промоција на внатрешниот конкурентен пазар
- Заштита на потрошувачите .
- Во последно време Албанија направила унапредување на зближување на законодавството за електронска комуникација со правилата од страна на ЕУ. Електронскака комуникација во Република Албанија забележува значаен напредок постигнувајќи потполна пазарна либерализација на телекомуникаците и реформите на системот на лиценцирање.

3.6. ЗЕМЈОДЕЛСТВО И РУРАЛЕН РАЗВОЈ

Под оваа тема подразбираме еден голем број на правила и обврски кои се директно спроведени. Спроведувањето на овие правила и ефективна контрола од страна на една јавна и ефективна администрација се основни за функцијата на заедничка земјоделска политика (ЗЗП). Оваа политика бара подигнување на системот за менаџирање. Земјите членки треба да бидат во состојба да го спроведат законодавството од ЕУ за директна поддршка и спроведување на одредбите за заедничка организација на пазарот за различни продукти.

3.7. СЕГАШНАТА СОСТОЈБА ВО АЛБАНИЈА

Донесувањето на Законот за земјоделство и рурален развој во 2007 година, со кој се регулираат мерките на политиката, програмирања поврзани со земјоделството и руралниот развој, вклучувајќи ги и јавните земјоделски советодавни услуги, истражување и обука, како и создавање на база на податоци. Соработката помеѓу договорните страни ќе се фокусира на приоритетните области поврзани со *acquis* на заедницата во областа на земјоделството. Соработка е особено насочена кон модернизација и реструктуирање на албанското земјоделството и агро-индустрискиот сектор, како и поддршка на постепено приближување на албанското законодавство и практики за правилата и стандардите на Европската Унија.

4. ЕНЕРГИЈА

Acquis (Европското законодавство) за енергијата се базира на општите начела утврдени во Договорот за Европската Унија и Договорот за енергетска заедница. Овие принципи вклучуваат создавање на отворен и конкурентен пазар на електрична енергија, транспарентен, конкурентен и недискриминаторски. Целите на политиката на ЕУ за енергија е ефикасната конкурентност, сигурноста во снабдувањето и одржливоста. Енергетскиот сектор е регулиран целосно со законодавството на ЕУ.

Албанија постигна ограничен напредок во прилагодувањето на нејзиното законодавство со *acquis* во областа на енергетиката. Овие промени се

рефлектирани во согласност со развојот на Секторот за електроенергија кој влијаел во подобрувањето со снабдување со енергија и отворање на пазарна ерегија за диверзификација на изворите на електрична енергија кој сеуште не е релизиран во потполно значање. Условите за отворен и конкурентен пазар за електрична енергија се делумни во согласност со *acquis*.

5.ЖИВОТНА СРЕДИНА

Политиката на ЕУ за една животна средина имаат за цел да обезбедат издржлив развој и заштита на животната средина за сегашните и идните генерации. Овие политики се спроведуваат со интеграција на заштита на животната средина со политиките од ЕУ, превентивните дејствувања, принципот на загадувањето како што е борбата против загадувањето на животната средина и определување на одговорностите. Законодавството за животна средина опфаќа над 200 значајни законски акти опфаќајќи го и квалитетот за вода, воздухот, менаџирање со одпадоците, заштита на природата, климатските промени, индустриско загадување, хемикалиите, бучноста и шумите.

Законодавството на ЕУ бара значајни инвестиции. Една силна администрација опремена на централно и локално ниво е неопходно за примена и спроведување на *acquis*.

5.1.СОСТОЈБАТА ВО АЛБАНИЈА

Уставот во Албанија го смета издржливиот развој и заштита на животната средина како една од главните објективи на државата. Законот од 2011 година за заштита на животната средина ги обезбедува основите специфични Законски акти на животната средина, исто така тие се и за заштита на квалитетот на водата, воздухот, менаџирање со одпадоците, заштита на природата, контролла врз загадувањето предизвикано од индустријата работа и др. Меѓутоа зближувањето на *acquis* е подобро, но сепак е потребно и понатаму да се работи. Исто така е преземено спречување на незаконските

активностите во заштитените зони со усвојување на Законските акти кои го забрануваат ловот или транспортот на јаглен.

1. Страните ќе ја зајакнат соработката во многу значајна борба против деградацијата на животната средина, со цел да се промовира одржливоста на животната средина.

2. Соработката ќе се фокусира главно на приоритетните области кои се однесуваат на *acquis* на Заедницата во областа на животната средина.

Заедничките заклучоци на дијалогот на високо ниво за основните приоритети (петата средба)

5.2. Европска унија –Албанија 24 март 2015 година

Премиерот Еди Рама и комесарот Јоханес Хан копретседателство на петтиот состанок на дијалог на високо ниво (ДВН) за клучните приоритети меѓу Албанија и Европската комисија на 24 март 2015 година ,на пленарната сесија присуствуваа владини министри, како и претставници на опозицијата претставени од страна на шефот на парламентарната комисија за европска интеграција. Присутни беа претставници од независни институции.

- Учесниците на средбата ја истакнаа проценката направена во Прогрес - Извештајот на Европската комисија за напредокот на Албанија во исполнувањето на клучните приоритети. Исто така, тие истакнаа дека предизвиците кои претстојат бараат значителни и постојани напори од страна на Албанија.
- Комисарот Хан истакна дека конструктивната работа на Собранието помеѓу Владата и опозицијата е од клучно значење за одржливоста на процесот на реформите за интеграција. Меѓудруго го истакна значањето на почитувањето и редовното спроведување на политички договори од декември со кое беше ставено крај на парламентарниот бојкот .
- Комисар Хан го поздравил напредокот на реформите во Албанија во областа на правдата вклучувајќи и воспоставување на посебна собраниска комисија за реформите во правото. Се согласија дека Албанија ќе ја информира комисијата за работите и резултатите на оваа комисија . Комесарот истакна

дека важно е процесот на реформи да биде вклучен во рамките на насоките на Венецијанската комисија. Меѓудругото се истакна дека зајакнувањето на независноста, отчетот на системот на парвото е одлучен за една силна законска држава, особено за борбата против организиранот криминал и корупцијата. Беше договорено да се финализира Стратегијата за реформи во правда 2014-2020 и да се забрзаат подготовките за секторската буџетска поддршка.

- Учесниците на средбата истакнаа дека заедничките работни групи (ЗРГ) за петте клучни приоритети ја одржаа втората средба на 5 февруари 2015 година, во Тирана. Оперативните заклучоци од овие ЗРГ се усвоија како интегрален прилог на овие заклучоци. Комесарот Хан ја истакна важноста на спроведувањето на мерките утврдени од страна на заедничката група и ги охрабри да продолжат со работа според утврдените мерки во патоказот.
- Истотака комесарот ги поддржа за реформите во јавна администрација и за почеток на спроведување на Законот за државни службеници. Истотака Албанија ја поттикнаа да направи предвремен чекор за усвојување на Кодексот за административни постапки, како и финализирање на Стратегијата за реформа на јавната администрација 2015-2020.
- На учеството се истакна за независноста на функцијата на клучните демократски институции, како на собранието, судството и на другите независни институции. Тие потсетија дека независните институции играат важна улога во функцијата за исполнување на политичките критериуми и обврските во рамките на *acquis* на ЕУ. Се согласија Албанија да дејствува врз основа на независни институции на 3 февруари 2015, година за да обезбеди професионализам и деполитизација на независните институции и да гарантира стабилност врз нивната Законска рамка на човечки ресурси.
- Хан исто така го поздравил и ангажирањето на Албанија во борбата против трговијата со дрога, како и зголемување на бројот на операции за искоренување на производство на наркотици. Тие истакнаа дека соработката меѓу институциите за спроведување на законот треба да се зајакне за да се подобри ефикасноста на истрагата.

- Комисарот Хан рече дека голема е важноста на понатамошните напори во борбата против организираниот криминал и корупцијата. Ова меѓудругото вклучува и отстранување на бариерите за законодавна истрага, проактивно и ефикасно насочени преку ад хок промени, вклучувајќи ги и измените и дополнувањата на Законот за кривична постапка и ефикасно користење на финансиски истраги.
- Претседателот на Владата ја потврди својата заложба за конструктивен и одржлив дијалог помеѓу власта и опозицијата, која е од витално значење за одржливоста на процесот на реформи. Тој додаде дека формирањето на Националниот совет за евроинтеграции (НСЕУ), кој ќе се претседава од страна на опозицијата, е важен чекор за зајакнување на вклученоста на процесот на реформите поврзани со ЕУ, и вети дека ќе започне со работа што е можно поскоро.
- Комисијата ќе продолжи да обезбедува помош и да го следи напредокот во спроведувањето на реформите во рамките на високиот дијалог на ниво и заедничките работни групи врз клучните приоритети. Албанија ќе поднесе извештај за спроведувањето на патоказот според временскиот рокот и договорените упатства од комисијата²⁵.

6. Внатрешно прашање

6.1. Потребите и капацитетот

Во фокусот на оваа област се фокусира на полициската соработка и борбата против организираниот криминал, тероризмот и дрога, трговија со луѓе, перењето пари, миграција и политика на азил, како и интегрирано гранично управување (ИГУ).

Во однос на внатрешните прашања, главните предизвици поврзани со интеграцијата во ЕУ, што треба да се адресираат од идната асистенција, вклучувајќи ја и потребата за спроведување на законот и голем број на резултати

²⁵ Прилог „заедничките заклучоци од заедничките работни групи врз главните приоритети на 5 февруари 2015.

(учинокот) и проактивни истраги, обвиненија и конечни пресуди, особено во случаите на корупција и организиран криминал. Постои општа потреба за подобро спроведување на законите, особено во однос на борбата против перењето пари, илегалната миграција и трговијата со луѓе и дрога.

6.2.Цели, резултати, мерки и индикатори

ЕУ ќе и помогне на Албанија за да воспостави систем на ефективно и ефикасно спроведување на законот, кој е во состојба да ја претстави историјата на резултатите (учинокот) во борбата против организираниот криминал.

Очекуваните резултати кои ќе се постигнат со помош на ЕУ се:

- Историја на резултати (учинокот) на истраги, обвиненија и конечни пресуди во тековните случаи на организиран криминал;
- Да се подобри спроведувањето на законодавството во борба против мафијата и перење пари и обезбедување на нивна ефикасна примена;
- Подобрување на интегрирано гранично управување, вклучувајќи (нелегална миграција)
- Преку зголемување на капацитетите на граничната полиција, подобрување на соработката помеѓу граничните премини и меѓу агенциите, како и инвестиции во инфраструктурата;
- Подобрување на решавањето на трговијата со луѓе;
- Поефикасно имплементирање на дејствијата против производството на дрога и шверцот, позитивно влијание во превенција од дрога и намалување на понудата и побарувачката.

Индикаторите за постигнување на очекуваните резултати вклучуваат:

- напредок кон исполнување на критериумите (ЕК) за членство;

Видовите на мерки ќе вклучат и техничка помош за градење на капацитети и реформи на политиките во врска со спроведување на законот, вклучувајќи го и интегрирањето на гранично управување. Ќе се обезбеди помош за подобрување

на инфраструктурата за полицијата и обвинителството во однос на објектите и опремата, под услов тие да имаат јасна посветеност и напредок во спроведувањето на реформите и дека инфраструктурата може да се управува и одржува.

Во однос со условите за поддршката на оваа област, националната стратегија за борба против организираниот криминал, трговијата со луѓе и тероризмот, за планот за 2013-2020 и планот за дејствување 2013-2016 од јули 2013 година. Оваа стратегија ќе биде дел од SKZHI 2014 -2020, и во иднина Национална стратегија за интегрирано гранично управување и национална стратегија за јавниот ред. Министерството кое има главната улога во областа на внатрешни работи, е Министерството за внатрешни работи, кое е одговорно за потрошувачки програми на државна полиција. Треба да се подобри координацијата на полицијата и другите агенции за спроведување на законот, како што се на обвинителството, судовите, како и заеднички истражни единици. Слично на тоа, треба да се зајакне за следење и координација на донациите преку секторските работни групи. Генерално, секторски пристап може да се обезбеди во втората половина на II ИПА, доколку се подготвени условите, особено во однос на постојните стратегии, како и координирање и следење на ефикасноста.

6.3. Вид на финансирање

Поддршка за реформите поврзани со внатрешните работи и инвестиции ќе им се даде по можност преку буџетот на секторите доколку се исполнуваат условите. Ќе ги користат договорите за услуги и друга поддршка, пред да се одлучи прифатливоста. Ќе се поддржи учеството на релевантните програми на ЕУ односно деталите да се определат подоцна за време на програмирањето.

Еден од можностите кои може да влијае на постигнувањето на целите и резултатите се:

финансиски и човечки ресурси на располагање за извршување на процесот на реформи. Затоа е важно да се зајакнат капацитетите на албанските власти за да го следат напредокот на реформите и да преземат корективно дејствување и

вклучување на независниот мониторинг за да се препорачаат корективни мерки кои треба да се преземат. Политичкиот дијалог околу клучните приоритети поврзани со корупцијата и организираниот криминал ќе игра важна улога во следењето и давањето на препораките и да предложат мерки за исправки.

Животна средина и климатските мерки како елемент кој имаат важна улога во оваа област, нивната потреба и капацитетот.

Оваа област опфаќа зајакнување на капацитетите, поддршка за усвојување на законодавството на ЕУ за да ги усогласи инвестициите и инфраструктурата, особено за управување со водите и отпадот мерки за климатски потреби.

Претходната помош ги вклучува различните операции (техничка помош, опрема и инвестиции) за усогласување на земјата со обемна и сложена регулаторна рамка на ЕУ и да го подобри развојот на политиката. Поддршката да се фокусира на капацитетот на централните и локалните институции за спроведување на законодавство на соодветното поле и да го следат нивото на загаденоста (воздух и вода). Поддршката исто така, вклучува голем број на инфраструктурни проекти за изградба на постројки за собирање и третирање на отпадни води кон Јадранскиот брег, со цел да се зачува квалитетот на морската вода. Дополнителни области како што се заштитата на природата и климатските промени, исто така, доби поддршка од ИПА. Свкупно, помошта на ЕУ во текот на периодот 2007-2013 година се проценува на околу 126 милиони евра. Различни донатори кои обезбедуваат помош во областа се: МФИ заеми од Светската банка, Европската инвестициона банка, на пример помош TAIEX мулти-корисник и други донатори, како што се Германија, Италија, Јапонија, Австрија, Шведска, Швајцарија и на Обединетите нации.

Албанија е во многу рана фаза на усогласување со *acquis* во оваа област и предизвиците се уште поголеми и разновидни. Приоритетните потреби вклучуваат понатамошен развој на капацитетот за управување на централно и локално ниво за развој и имплементирање на политиките. Потребно е понатамошно усогласување на политиките и законодавството за животната средина и климата на ЕУ, како и обезбедувањена ефикасна примена потребна за понатамошното зближување на политиките и законодавството за следење, известување и

верификација на испуштање на стакленички гасови; одлуката на ЕК да се поделат мерки; флуорирани гасови; обвивка; стандардите за ефикасност на возилата и на квалитетот на горивото, како и други релевантни закони.

Потребата за инвестирање во водата на под-секторот се важни, иако постојат ограничувања на капацитетот за управување. Исто така неразвиени за управување со отпад со собирање на отпадоците нанелегални депонии, слаби системи за собирање и рециклирање на отпадот е минимален. Употреба на одредени инвестиции, особено во секторот за вода поддржан од ИПА I, уште не е на задоволително ниво. Албанија е осетлива и на климатските промени, особено од поплави и ерозија на почвата, во одредени периоди. Бидејќи Албанија се потпира на хидроцентралите, неправилни врнежи повремено предизвикуваат прекини во производството на електрична енергија. Во принцип, се потребни мерки за да се оцени ризикот од климатските промени, како и мерки за адаптација во овие области.

Друга цел е да се подготви листа на проекти за можни инвестиции применливи за инфраструктурата на животната средина. Во вториот период на ИПА II (2017-2020), е предвидено за да се обезбеди дополнителна поддршка за актуелните инвестиции во приоритетните области.

Во текот на 2014-20, Албанија ќе продолжи да учествува во транснационалната програмата за Медитеранот, а и ќе се приклучи на новата Јадранско-јонска програма. И двете програми имаат прилично широк географски опсег и се вклучени неколку земји и ја покрива целата територија на Албанија како област на придобивка за финансирање. Европската Унија ја усвојува стратегијата за Јонскиот и Јадранскиот регион (EUSAIR)²⁶. Затоа, во текот на периодот од 2014-2020 година, комисијата планира да објави транснационална програма специјално за овој макро-регион, која ќе го помогне спроведувањето на стратегијата. Проектите за транснационална соработка ќе се фокусираат на четири тематски столбови на EUSAIR акционен план: з) иновативни морски и воден раст; II) односи со регионот; в) заштита на животната средина; IV) зголемување на регионалната атрактивност.

²⁶ Националната стратегија / релевантна и регионална

Категорија	2014	2015	2016	2017	2018-2020	Вкупно за 2014-2020	Релевантни за климатските промени (%) **
Реформите за подготовка за членство во ЕУ	78.7	59.9	12.7	74.9	94.3	320.5	
Демократија и владеење	157.2				66.3	223.5	
Граѓанското право и правното право	69.0				28.0	97.0	

Индикатори	Извор	Основна година	Последна вредност	
		2010	година	вредност
Внешниот долг (% од БДП)	<u>Eurostat</u>	58.52	2012	63.54
Процентот на раст на реалниот БДП (во просек од последните три години -%)	<u>Eurostat</u>	3.7 (p)	2012	1.64 (ep)
Процентот на раст на реалниот БДП (во просек од последните три години -%)	<u>Eurostat</u>	14,04 (e)	2012	13.92 (e)
Процентот на раст на реалниот БДП (во просек од последните три години -%)	<u>Eurostat</u>	3,106.00 (p)	2012	3,344.00
Процентот на раст на реалниот БДП (во просек од последните три години -%)	<u>Eurostat</u>	276.4	2012	264.5

Овој стратешки и индикативен документ (стратешки документ) ги дефинира приоритетите на финансиската помош на ЕУ за периодот 2014-2020 година за поддршка на Албанија на нејзиниот пат кон членство. Политичките приоритети се

дефинирани во рамките на политиката на проширување во клучните области каде што финансиската помош е најкорисна за исполнување на критериумите за членство.

Инструментот за првата асистенција пред членството (ИПА II) е главниот финансиски инструмент преку кој ЕУ го поддржува спроведувањето на корисни реформи со цел членство во ЕУ. Финансиската помош во рамките на ИПА II е главен финансиски инструмент преку кој ЕУ го следи и поддржува спроведувањето на реформите со цел членство во ЕУ. Финансиската асистенција врз рамките на ИПА следи четири специфични цели како што ги спомнавме погоре (а) поддршка за политички реформи, (б) поддршка за економска, социјална и територијална кохезија, (в) зајакнување на капацитетот на корисниците наведени во Анекс I за да ги исполни обврските кои произлегуваат од членството во ЕУ, поддршка на постепеното приближување за донесување и спроведување на *acquis* на ЕУ, (г) зајакнување на регионалната интеграција и територијална соработка. Понатаму, во Регулативата ИПА II се наведува дека финансиската помош ќе има во пет области: а) реформи во рамките на подготовките за членство во ЕУ, како и институционално зајакнување и капацитет потребни во оваа насока, б), социо-економски и регионалните в) вработување, социјалната политика, образование, унапредување на родовата еднаквост и развој на човечки ресурси, г) земјоделство и рурален развој, и е) регионална и територијална соработка.

Заклучок

Европската унија е големо мноштво создадено од разновидни политички уредувања со свои специфичности, од локални, регионални и национални култури, јазици и традиции што функционираат во нејзините рамки и тенденциите за понатаможно развивање и продолжување на традицијата за создавање на едно големо европско семејство. Унијата и нејзините држави - членки и во иднина треба континуирано да ги задоволуваат, исполнуваат и надградуваат постојните критериуми и развиваат и унапредуваат политиките на Унијата.

Обединување на европските држави и создавањето на големото европско семејство започнува со спојувањето на трите заедници: Европската заедница, Евроатом и ЕЗЈЧ во 1958 година, со што беше основан првиот од трите столба на ЕУ. За влез во ЕУ потребно е да бидат исполнети одделни критериуми, како политичките, така и економските критериуми и да се усвои Европското право.

Тргувајќи од направениот прогрес на Албанија, комисијата во октомври 2013 година даде препорака на Советот да и даде на Албанија статус на земја кандидат, со разбирање дека Албанија ќе продолжи да презема мерки во борбата против организираниот криминал и корупцијата, за отварање на преговори за членство. Комисијата востанови дека Албанија треба да ги исполни клучните приоритети по однос на јавната администрација и судските реформи (во фокусот беа професионализмот и деполитизацијата), Борба против корупцијата и организираниот криминал како и зајакнување на заштитата на правата на човекот. Албанија продолжува да се ангажира во редовниот политички дијалог со Европската унија за надворешни работи и безбедносна политика.

Обединувањето на Европа нема да биде целосно се додека не се вклучи и Западен Балкан. На самитот во Солун во јуни 2003 година на члановите на Европскиот совет свечено изјавија дека иднината на земјите од Балканот е во Европската Унија и ја истакнаа цврстата поддршка на ЕУ за интеграција на Западен Балкан во Унијата.

Меѓутоа, ЕУ неможе сама да го создаде ова мирно обединување и тоа изускува посветеност на обете страни. Брзината на интеграцијата ќе биде поставена од страна на земјите од регионот , и тоа преку детерминираноста која тие ја покажуваат во исполнувањето на нивниот дел од спогодбата.

ЕУ и земјите членки веќе им помогнаа на овие земји да навлезат во ера на стабилност, безбедност и просперитет. Имено денес речиси сите политички субјекти и државни институции во Албанија, едногласно се определени за влез во ЕУ , залагајќи се за исполнување на бараните услови од страна на Европското семејство. И покрај тоа ова земја продолжува да се соочува со видни проблеми во одредени области на општественото живеење. Имено доста

бавно се остваруваат реформите во судството и понатака постои високо ниво на корупција и криминални дејствија, секако присутни се и низа други слабости кои Албанија треба да го надмине во наредниот период.

Исполнувањето на овие стандарди секако дека барар подолг временски период особено во една земја која 50 години беше тотално затворена со диктаторски режим и со нарушена економија. О покрај тоа развитокот во текот на овие 25 години остварените реформи во одредените области ја приближуваат оваа земја кон заедничкото Европско семејство.

Досегашните резултати за напредокот и предеизвиците за приклучувањето на Албанија кон ЕУ –

Во текот на 1991-1996 години, целата помош од ЕУ за Албанија се пресметува врз основа на бројката во износ од околу 511.милион €, од кои дел се вклучени за техничка помош, консултантски услуги во различни сектори на економијата и администрација, обука и истражување; а остатокот се наменети за инфраструктурни инвестиции во производствениот и општествениот сектор, јавната администрација и регионалниот развој. Албанија покажа добра премиса за брз развој, во 1995 година им наметнува на албанските државни власти да ги направат првите чекори за да се започнат преговорите за Спогодбата за асоцијација до Европската унија. Оваа година се совпаѓа со членството на Албанија во Советот на Европа, чин што сведочи за големиот придонес за демократијата во Албанија. Напорите за првите чекори на патот кон европскиот живот, се случува со значајни успеси. Но, постои уште многу работа и начини да се направат.. Еден многу важен чекор во оваа насока се направи во октомври 1999 година, кога Унијата на Албанија и понуди некои трговски концесии, отстранување на дел од даночните и царинските бариери за дел од стоките извезени од Албанија во земјите на Европската унија. Со овој чин е направен уште еден значајен чекор за подобро разбирање на Европскиот пазар, со тоа што им нудеше Албанија во овој поглед. Но, основното барање за Унија беше трансформацијата на Албанската држава во демократија со стабилна база, каде ќе стојат силните

институции поддржани од страна на развиена и стабилна економија која се однесува на конкуренцијата и за слободна трговија со стоки. Албанија сега се наоѓа во една состојба која перманентно го бара тоа. Овој процес се нарекува Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

Албанија ги спроведува сите обврски кои произлегуваат од членството во Светската трговска организација (СТО) и сите други меѓународни договори, билатерална и мултилатерална трговија. Трговската политика на Албанија ги следи принципите на заедничката трговска политика на Европската унија

- Фактори кој го детерминират развојот на Албанија во политичка, правна социјална, економска и културна смисла?

Во процесот на исполнување на обврските превземени во склоп на процесот за стабилизација и асоцијација, Албанија продолжува да ги исполнува политичките предуслови истакнати од страна на Еу како критериум за нејзина Владата на Р. Албанија е свесна дека исполнувањето на главните политички критериуми имаат основно значање во процесот за да биде член на ЕУ, поради тоа е одлучна да прави дополнителни заложби за реформи во судскиот систем, антикорупциска политика, борба против организираниот криминал, заштита на човековите права како и јавната администрација.

Од аспект на економија Економската состојбата на Албанија бара зајакнување во областа на економијата за да унапредува во пазарната економија на постепен начин. Во согласност со стратегијата на Комисијата за проширување во октомври 2013 година, земјите за проширување вклучувајќи ја и Албанија се поканети да ја подобрат економската политика и управување преку подготовка на националните програми за годишни економски реформи, како и програмата за конкурентност и развој, која ќе се доставува секои две години дека Албанија треба да ги исполни клучните приоритети по однос на јавната администрација и судските реформи (во фокусот беа професионализмот и деполитизацијата), Борба против корупцијата и организираниот криминал како и зајакнување на заштитата на правата на човекот, вклучувајќи го и правото на сопственост.

Од социален аспект -Владата на Република Албанија е фокусирана во областа на социјалното осигурување за краток, среден и долг рок и да се подобри сегашната шема од реформирањето на јавниот пензиски столб. Систематските реформи ќе имаат за цел да ја зголемат финансиската одржливост на шемата, јакнење на врската помеѓу платени придонеси и идни придобивки, креирање на лична сметка за секој осигуреник и кориснички да се оствари максимална транспарентност, како и подготовка и интеграција на шема на системот на Албанија на Европската Унија.

- Зошто Република Албанија полесно се интегрираше во НАТО отколку во ЕУ ? Во 1991 год во име на Владата на Албанија беше потпишан формалниот акт на зачленување на Албанија во меѓународниот монетарен фонд и Светската Банка . Со тоа се создадоа нови можности за изработка на стратегија за надминување на кризата и негување на развој , програми за помош, програми за инвестиции, програми на привлекување на странски инвестиции и напредна технологија. На тој начин во почетокот на 90-те години Албанија влегува во нови односи со регионалната организација на Европската заедница. Поставувајќи се како земја аспирант за зачленување во оваа организација. Албанија беше и се зачлени во НАТО во април 2009 година , но истата година стапи во сила и Спогодбата за стабилизација и асоцијација. Се затвора поглавјето за транзиција и се отвора ново поглавје на движење на еден нормален пат, но не значи дека ова патување ќе биде без тешкотии.

- Кои се главните подрјачја во кој земјатат покажала најголем прогрес , а кои се најпроблематички точки во однос на исполнувањето на Копенкашките критериуми ?

Можноста за членство во ЕУ беше јасно понудена, заедно со помошта за овие земји да ги исполнат условите за влез преку владеење на правото, стабилни демократски институции, функционална пазарна економија и добри односи со соседните земји.

Реформите ги поставуваат темелите на економски, социјален и институционален развој кој ќе го нормализира секојдневниот живот на луѓето кои живеат во регионот. Меѓутоа, напредокот не беше постојано рамномерен. Општиот

животен стандард е сеуште низок, сиромаштијата е широко распространета, а невработеноста е сеуште висока, што го поттикнува заминувањето на младите и способните луѓе од регионот. Можноста за членство во ЕУ делува како моќно сидро на реформите. Таа нуди рамка која помага да се идентификуваат приоритетите, да се постават целите и да се распределат ресурсите .

Земјите од регионот сè повеќе го преземаат процесот на реформи. Тие се свесни дека кршливи институции, слаб административен капацитет, слабо владеење на правото или нецелосни реформи се она што ги држи назад. Тие признаваат дека нивните граѓани, вклучувај и ги и бегалците имаат потреба од сигурна, правна, социјална и економска средина, како и доверба во локалните власти. Тие се свесни дека странските инвестиции можат да бидат привлечени преку политичка стабилност, јасни сопственички права како и договори кои се заштитени со законот. Тие работат кон постигнувањето на целосно функционални правни системи, ефикасни гранични контроли, како и успех во борбата против криминалот и корупцијата.

- Каква е политиката на условување на Еу кога станува збор за Република Албанија ?

По воспоставувањето на дипломатските односи помеѓу Албанија и Европската унија во 1990 година, двете страни потпишаа спогодба за трговија и соработка во 1992 година, која за прв пат ги конкретизираше напорите за да им се даде помош од Европската унија. Според ова, Албанија беше во можност да има корист од преференцијални трговски режими каде што Европската унија им беше дадена на трети земји.

Од 1991 година Албанија стана добитник на една економска помош од Европската унија која им се овозможи во форма на кредит за инвестиции, а друга форма на грант за поважни прашања. Овде мора да се спомене и дадената помош за прехранбени продукти, која пристигна во Албанија веднаш по паѓањето на режимот.

Веднаш потоа Европската Унија склучи економски и трговски договор со Албанија. Договорот за трговска и економска соработка е договор кој стапи во сила во декември 1992 година. Овој договор предвидуваше Албанија да има

трговски односи со земјите од Унијата, но немаше предност. Тоа е затоа што пазарот нема потенцијална важност, а тоа доаѓа од фактот дека Албанија има мала популација, со ниска куповна моќ, како и фактот дека производитите не се конкурентни во голем пазар на Унијата. Со интервенција на Европската Унија започнаа и индикациите на институциите на ЕУ, со цел да им пријде на параметрите на Албанија модел кој им ја нудеше оваа институција. Од тогаш Албанија имаше модел кој требаше да се аплицира за да може во иднина и таа да биде дел од таква институција.

Во текот на 1991-1996 години, целата помош од ЕУ за Албанија се пресметува врз основа на бројката во износ од околу 511 милион €, од кои дел се вклучени за техничка помош, консултантски услуги во различни сектори на економијата и администрација, обука и истражување; а остатокот се наменети за инфраструктурни инвестиции во производствениот и општествениот сектор, јавната администрација и регионалниот развој.

Албанија покажа добра премиса за брз развој, во 1995 година им наметнува на албанските државни власти да ги направат првите чекори за да се започнат преговорите за Спогодбата за асоцијација до Европската унија. Оваа година се совпаѓа со членството на Албанија во Советот на Европа, чин што сведочи за големиот придонес за демократијата во Албанија. Политичката криза од средината на 90-тите години, дополнително е отежната со општиот хаос во земјата, како резултат на пропаѓањето на пирамидалните штедилници, а тоа предизвика замрзнување на односите на Албанија со ЕУ до некое неопределено време, кога општата и политичката ситуација ќе биде поповолна. И покрај обновувањето на овие односи, како и придонесот на ЕУ за забрзување на реформите, ситуацијата продолжи и понататмо да биде напната. Тешки удари што ги доби државата и економијата во земјата, за чие обновување ќе бидат потребни години, предизвика загриженост и скептицизам на ЕУ да воспостави договорни односи со Албанија на повисоко ниво. Албанија имаше тежок пат полн со препреки за зајакнување на демократијата и економскиот развој, за разлика од Централна и Источна Европа. За да се избегне можноста за создавање на други притисоци во југоисточниот крај и во Европа, Европската унија одлучи да има регионален пристап кон

балканските земји, кои еволуирале понатаму во "Процесот на стабилизација и асоцијација".

Во овој контекст може со сигурност да се каже дека ова е актуелно и до ден денес. Овие проблеми остануваат политички прашања, а особено социјални и економски проблеми.

Денес се соочуваме со многу различна реалност. Напорите за првите чекори на патот кон европскиот живот, се случија со значајни успеси. Но, постои уште многу работа и начини да се направат . напредокот на Албанија се уште не е на соодветно ниво, проценката направена по ова барање. Во овој случај Комисијата на ЕУ, која беше сфатена сериозно со оваа проценка, ги истакна предностите кои Албанија требаше да ги следи во рамките на нејзиниот пат кон интеграцијата во ЕУ.

Еден многу важен чекор во оваа насока се направи во октомври 1999 година, кога Унијата на Албанија и понуди некои трговски концесии, отстранување на дел од даночните и царинските бариери за дел од стоките извезени од Албанија во земјите на Европската унија. Со овој чин е направен уште еден значајен чекор за подобро разбирање на Европскиот пазар, со тоа што им нудеше Албанија во овој поглед.

Но, основното барање за Унија беше трансформацијата на Албанската држава во демократија со стабилна база, каде ќе стојат силните институции поддржани од страна на развиена и стабилна економија која се однесува на конкуренцијата и за слободна трговија со стоки. Албанија сега се наоѓа во една состојба која перманентно го бара тоа .Управувачка група од високо ниво Албанија-ЕУ оствари три средби во Тирана во заклучок во кој Европската комисија изработи извештај за проценување каде се евидентира процесот и областите кои се потребни за подобрување.

Како заклучок, Комисијата утврди дека иако останува уште многу да се направи во однос на исполнувањето на обврските од Спогодбата за стабилизација и асоцијација, можноста за отворање на преговорите е најдобар пат за да се задржи темпото на политичките и економските реформи во земјата. За таа цел,

комисијата заклучи дека е време да се продолжи со Договорот за стабилизација и асоцијација со Албанија –и ЕУ .

За да стане членка на ЕУ, Албанија мора да ги исполни критериумите поставени за сите земји-кандидати за членство во Европската унија, усвоени од Европскиот Совет во Копенхаген, во јуни 1993 година.

- Гаранцијата на демократијата, владеењето на правото, почитување на човековите права и на малцинствата ;
- Воспоставување на пазарна економија, која може да го издржи притисокот на конкуренцијата и пазарните сили во рамките на Европската заедница .
- земја кандидат треба да биде во можност да одговори на обврските кои произлегуваат од "acquis communautaire" или законодавството на Европската унија.
- Политиката на условување ---Предизвиците на транзицијата беа огромни. Со перспективата дека Европската унија своето членство ќе го зголеми за повеќе од двоструко, Копенхашките критериуми ги поставија правилата на игра и цврсто ја закотвија условноста во пристапниот процес. Преку политичките критериуми, од земјите членки се побара да обезбедат стабилност на институциите што ги гарантираат демократијата, владеењето на правото, човековите права и почитување и заштита на малцинствата. Преку економските критериуми се бара постоење на функционална пазарна економија, како и капацитет за справување со конкурентскиот притисок и пазарните сили во рамките на Унијата. Државите аспиранти ќе треба да бидат во состојба да го преземат целиот корпус правила и прописи на Европската унија. Во голема мера предвид се зема и способноста на Европската унија да апсорбира нови членки, а при тоа да го одржи моментумот на европска интеграција. Условноста како концепт не беше нов, но нејзиното формално усвојување, тука во Копенхаген, го вооружи пристапниот процес со објективност и предвидливост. Копенхашките критериуми послужија и сèуште служат како објективен контра партнер на политичките заложби, а ја зајакнуваат и веродостојноста на целокупната политика. Вториот клучен аспект е поврзан со влијанието на критериумите. Проширувањето е постепен процес,

заснован на цврсто и одржано спроведување реформи од страна на засегнатите земји. Тука на сцена стапува влијанието на условноста што ја движат Копенхашките критериуми. Перспективата за пристап ги движи политичките и економските реформи, трансформирајќи ги општествата и создавајќи нови можности за граѓаните и деловните субјекти. Со тоа се зајакнуваат политичките и економските сили на Европската унија. Пристапот на земјите од Централна и Источна Европа во 2004 година, ги обедини Истокот и Западот по децении изминати во вештачка разделеност, а придонесе кон општа стабилност и безбедност. Тој обезбеди и конкретна, взаемна корист од: - подлабока трговска интеграција; - поголем внатрешен пазар; - економии од обем и - проширени можности за инвестиции и работни места. Тековниот бран на проширување дава понатамошни впечатливи докази за трансформативната моќ на условноста во комбинација со јасна европска перспектива. Пред помалку од дваесет години, на регионот на Западниот Балкан се гледаше како на место на уништување и очај. Сега се консолидираат мирот и стабилноста. Рватска, која не толку одамна беше растргната со конфликт, на Европската унија ќе се придружи на 1 јуни; Со Црна Гора се започнати преговорите за членство; Србија и Косово склучија историски договор кој што им го поплочи патот за одлучен напредок во нивните европски перспективи; А во Турција, Европската унија останува клучно сидро за демократска модернизација. Дозволете ми да се осврнам на третиот клучен аспект што се однесува на важноста на Копенхашките критериуми. За Американскиот устав се вели дека ја задржал својата важност со текот на многуте години поради неговата храброст: се фокусира на суштинските точки, а понатамошните амандмани го осовременуваат за менливата реалност и за новите предизвици кои Татковците основачи на Америка очигледно не ги предвиделе. Драго ми е што Копенхашките критериуми, иако се многу помлади, го следат истиот принцип: ги поставуваат суштинските точки. Овие критериуми се исто релевантни денес како што беа и во 1993 година. Ги води Член 49 на Договорот за Европската унија (ДЕУ), а се централен дел од обновениот консензус за проширување од 2006 година, кој ја формира основата на нашата денешна политика за

проширување. Денес, иако условноста на проширувањето е иста, начинот на кој ја спроведуваме се разви врз основа на она што го научивме со минатите проширувања. Го зголемивме фокусот врз доброто владеење и правната држава, вклучувајќи ги правосудните реформи, реформата на јавната администрација и борбата против корупцијата и организираниот криминал. Новиот пристап кон преговорите во областите на политиката на правосудството и човековите права, како и правдата, слободата и безбедноста, е пример сам по себе. Да се опфатат овие области на почетокот на преговорите значи дека на земјите што се прошируваат, им се дава максимално време да го воспостават неопходното законодавство, институции, како и цврста евиденција за минатата имплементација, пред да се заклучат преговорите. Со ова се обезбедува длабоко вкоренување на реформите, како и неповратна и унапредена стабилност и намален ризик од илегална миграција и криминално инфилтрирање. Како пример за тоа колку работата ја сфаќаме сериозно, дозволете ми да ја споменам задачата за рамноправен преглед на поглавјата 23 и 24 во Црна Гора. Остварени се безмалку 100 средби за прашања како азил, управување со граници, борба против корупција, правосудна реформа и фундаментални права. Ова се конкретни докази за напорната работа и одлучноста кои што го одржуваат моментумот на проширување. Покрај ниската поддршка за проширувањето, земјите членки се многу веродостојни во нивниот пристап кон проширувањето. Доколку земјите кандидати се веродостојни во исполнувањето на критериумите за членство, земјите членки дејствуваат. Така, можеме да зборуваме за „замор од проширувањето“, но нема да најдеме никакви докази за тоа во нашиот пристап кон проширувањето. Но, наместо тоа, треба да сториме нешто на планот на замор од реформите. Пред да завршам, сакам да кажам и неколку збора за економското владеење. Кога повеќето зборуваат за Копенхашките критериуми, мислат на политичките критериуми, но не смееме да ја заборавиме значајноста на опфатот на економските критериуми и тоа во раната фаза на процесот. Европската унија поминува низ далекусежни промени во своето економско владеење, а земјите на проширување за тоа треба да бидат информирани,

вклучени и поврзани најблиску што може во тој процес. Со ова ќе им се помогне да воспостават цврсти финансиски правила и буџети пред да се приклучат. Така ќе се обезбеди пристапните земји не само да можат целосно да ги спроведат обврските од Европската унија, туку и да се соочат со идните предизвици. Со нашите взаемно зависни економии, ова ќе користи на Европската унија како целина.

- Во што се состојат спецификите во интегративниот процес на Албанија во споредба со другите земји од Западен Балкан .

Меѓу најтипичните примери на политика без волја претставуваат изборните процеси спроведени во емот на изминативе 20 години на транзиција. Најуспорен и најповеќе расправан сегмент во институционалната демократија на Албанија претставуваат изборите , како прва точка на демократијата . Истите докажуваат дека вклучуваат институционализација без политичка волја, со скратена демократија на политичкиот живот во Албанија, сето тоа се врти околу лидерите на политичките партии. Надвор од овој бином тешко дека може да се добие власт како поединец, интерес на група или цивилно општество , толку повеќе кога се знае дека нивните интереси не се совпаѓаат со интересите на политичката елита . Во Албанија политичките партии имаат големо влијание речиси во сите дејности на политичкото, економското и социјалното дејствување. Овој пристап мижеби ги има корените токму кај неспроведувањето на процесите на институционалната транзиција и одвојување на партијата од државата . Во оваа земја фактички за комунистичката традиција бином партија –држава беше клучот на долгиот живот на политичката власт токму од тие причини државните институции се нежни и зависни од нејзината волја .Ова подразбира дека вкупниот регрес и неспособноста на консолидирање на државата и на независните институции неминовно се производ на политичката елита и нивните игри за власт .

Досегашната политика во Албанија генерираше негативен менталитет на она што се нарекува соживот и соработка помеѓу актерите на политичките партии. Негативната перцепција околу заложбите на Албанските политичари на процесот на интеграцијата на земјата кон Европа се надоврзува тесно со

отсуството на кохезијата помеѓу политичките чинители и нивните демагошки пристапи . Во оваа смисла зачленувањето во Европската Унија претставува една од многубројните прашања на Албанската политика за која постои широк национален и политички консензус. Во нашата анализа ние стоиме на ставот дека заложбите на Албанските политичари во насока на интеграција на земјата на ЕУ повеќе резултира како демагогија отколку реалност .Токму од тие причини Европските чинители постојано поставуваат нови бварања кој треба да ги исполни политичката елита во Албанија.

Во Албанија главен проблем е имплементација и спроведување на законите. Нашите анализии покажуваат дека од 2003 година до денес чекорите за интеграција на Албанија се многу бавни во споредба со другите земји во регионот . Единствена земја која останува зад Албанија во овој процес е само Босна и Херцеговина . Денес по 23 години лесно е да се контатира дека политичката транзиција кон демократијата и пазарното стопанство за Албанија и Албаниците беа доста тешки. Албанија го започна нејзиниот пат кон трансформација од уривањето на најоштрата диктатура и како нај заостаната и најсиромашна земја во Европа . Измените во кој беа вклучени бившите комунистички земји, Албанија беше последна земја која го уриваше комунизмот, до изборите на 22 март 1992 година. Комунистичката номенклатура не само што беше на власт туку ја менаџираше првата најрана фаза на транзицијата . Политичкиот плурализам во Албанија дојде како производ на старата владеачка елита , додека политичката елита од ове две децении во транзиција е нејзин продукт .

И ден денес албанската демократија останува слаба демократија како од аспект на функционирање на политичкиот процес така од нејзина институционализација. Како меѓународните фактори така и општеството ја обвинуваат политичката елита за слабиот прогрес во спроведување на бараните реформи од страна на Европската Комисија . И покрај позитивните премиси што ги имаше земјата последните години за понатамошно чекорење во насока на интеграција не беа доволни заложбите и желбите на

тој народ за интеграција, па и дадената помош од страна на ЕУ за да се постигне оваа цел на нивото добивање на статусот-земја кандидат.

- Каково е влијанието на регионалниот контекст врз процесот на евроинтегрирање на Албанија .

Регионалните односи помеѓу земјите од Западен Балкан се многу важни за надминување на проблемите со кои се соочуваат истите со цел приближување кон ЕУ. Познато е дека во изминатите години во голем број на центри одржани се заеднички средби на претставниците од овие земји, на кој со посебен акцент е разговарано за јакнење на меѓусебната соработка, за засилување на заедничките заложби за надминувањето на потешкотиите со кој се соочуваат во одредени области со цел приближување на нивното законодавство со она од ЕУ. Овој начин на соработка секако дека позитивно ќе се одрази и за Албанија , која тежнее да се приближи кон Европското семејство. Впрочем земјите од овој дел на Европа веќе ги имаат надминато конфликтите од минатито, постои меѓугранична соработка, границите се веќе отворени за проток и размена на роба, луѓето се движат слободно, а сето тоа е предуслов без кој не може да се биде дел од големото европско семејство.

Користена литература

Азизи Абдула „Европска Унија“; Правото; Институциите и Политиката, Тетово Факултет за јавна Администрација и Политички Науки, Факултетот за Јавна администрација и Политички Науки, 2010 година.

Азири Етем; Малиќи Назми; Пајазити Али; „Процесот на Еуроатлантските Интеграции во Република Македонија“, Скопје – Центар за Истражување и Јавна Администрација UEJL, 2008 година.

Ацески Илија „Глобализација Идентитет Евроинтерграција“, Скопје - Филозофски Факултет, 2011 година.

Алан Денис „Меѓународно јавно право“, Ars Lamina, 2014 година.

Бакиу А. Газменд , “Shqipëria Politike”, („предод политичка Албанија) -Pegj, Тирана , 2010 година.

Бала Сокол “33, Tranzicioni në Intervistë”, („превод Транзиција во интервју) UET Прес, Тирана 2010. година.

Базе Мери “Viti „97 Prapaskenat e krizës që rrënuan shtetin” („превод Позадените на кризата кој ја уриваат државата „), Тоена , Tiranë, 2010 година.

Beetham David, Boyle Kevin “Demokracia (превод Демократија) 80 Pyetje dhe Përgjigje” „,Прашања и одговори) Тирана Дита Tiranë, 2001.

Вејл Проспер „Ракописи од областа на меѓународното право“, Ars Lamina, 2013 година.

Ванковска Билјана Институции на Европската Унија“, Скопје, Филозофски Факултет, 2008 година.

ВЕЈНЕР Картер „Меѓународно Право Том 1“ Скопје Арс ламина 2015 .

Гадеш Илир, Мара Хекуран , “Emigrimi i Elitës intelektuale nga Shqipëria gjatë periudhës së tranzicionit” („Емиграција на интелектуалната елита од Албанија во периодот на транзицијата „) Лураси, Тирана 1999 година.

Gilpin Robert “Ekonomia Politike Globale; Kuptimi i rendit ekonomik ndërkombëtar”, „(превод Глобалната политичка економија „) ISP&Дума 2000, Тирана 2009 година.

Glenny Misha “Historia e ballkanit 1804-1999” (превод историја на Балканот „) Тоена , Тирана 2007 година.

Дворкин Роналд „Сериозен пристап кон правата“ МАГОР 2012 година.

Ѓечови Целала и Мило Паскал “Historia e popullit Shqiptar, IV Shqiptarët gjatë luftës së dytë botërore dhe pas saj 1939-1990” Историја на албанскиот народ Теона Тирана

Ѓилас Милован “Fytyra e Totalitarizmit” („Ликот на тоталитаризмот „) Фан Ноли , Тирана , 2006 година.

Ѓилас Милован , “Shoqëri e Papërsosur” (Не совршено општество) Фан Ноли Тирана, 2008 година.

Карбоние Жан „Меѓународно право“,Ars Lamina, 2015 година.

Кајсиу Бленди “Demokratizim ra politikë: „(Демократија без политика „) Vaza konceptuale e qasjes ndërkombëtare në Shqipëri” („Концептуална Основа на меѓународен пристап во Албанија .

Лубоња Фатос “Tranzicion apo Kalbëzim” превод Транзиција или композирање) во (Преводо „Преглед на транзиција , спореден процес на демократската трансформација на Шпанија и Албанија) “Tranzicione në Pasqyrë, Një përfaqje e krahasuar e proceseve të transformimit demokratik të Spanjës dhe Shqipërisë” Ciencias y humanism

Мур Х.Марк „ Создавање на јавната вредност“ (стратегиско водење во власта), Ars Lamina, 2012 година.

Мезини Адем „ Shekulli XX” („XX Век„) EXTRA –R, Тирана , 2010

Проспер Вејл „Ракописот од областа на меѓународното право„ Скопје, Арс ламина 2013 година.

Ритерс Бренд, „Основи на правото-теорија на правото“, Ars Lamina, 2012 година.

Судре Фредерик „Европското и меѓународното право за правата на човекот Скопје, Ars Lamina, 2012 година.

Тачер Маргарет „Дипломатија - Стратегији за светот што се менува“, Просветно дело, 2011 година.

Февзиу Бленди *“Piedestale pa statuja, 8 dhjetor 1990-31 mars 1991”, (Пједесстал без стат.8 декември*

Хил Кристофер и Мајкл Смит *„Меѓународните односи и Европската Унија “- Скопје, Ars Lamina 2013 година.*

Ципелиус Рајнхолд *„Филозофија на право“ Ars Lamina, 2011 година.*

Чемберс Роберт *„Рурален развој“ Ars Lamina 2011 година.*

Џорџ П. Роберт *„Природен закон либерализам и моралност“ Ars Lamina 2013 година.*

Штаудингер Ј. Фон *„Граѓански законик“, Ars Lamina 2015 година.*

СТУДИИ И ИЗВЕШТАИ

Извештај на прогресот на Албанија

Извештај на прогресот КЕ, 2004 година.

Извештај на прогресот Албанија 2005”, Европската Комисија Брисел , 9 ноември 2005 година.

Извештај на прогресот Албанија, ЕК, 2006 година.

Извештај на прогресот Албанија, ЕК, 2007 година.

Извештај на прогресот Албанија, ЕК, 2012 година.

Извештај на прогресот Албанија, ЕК 2015 година.

„Корупција во Албанија, перцепции и искуства преку сондажи 2010 година., студија

Онститут за остраживање и развој на алтернативи 2010 година.

Периодични изданија

Весник „ зери и популит(превод Гласот на народт) 25 јануари 1990 година

Весник „ зери и популит(превод Гласот на народт), среда 8.09.1999. година

Албански весник 5, Ноември , 2006 година

Албански весник 16 април 2008 година.

Албански весник 17 април 2008 година.

Албански весник 18 април 2008 година.

www.europa.eu

www.ec.europa.eu/world/enp/policy_en.htm

www.ec.europa.eu

www.europarl.europa.eu/parliament/expert/displayFtu.do

www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/7/25/05/index.tk

www.europesworld.org

<http://juridiksi.e-monsite.com/blog/analiza-dhe-opinione/integrimi-i-Shqiperise-ne-bashkimi-europian.html>

<http://eudelegationalbania.wordpress.com/>

<http://www.ekon.al/2013/09/12/integrimi-i-shqiperise-n%D1%91-be-dhe-sfida-p%D1%91rpara-ni%D1%91-hyrje-n%D1%91-kriteret-e-kopenhagenit/>

<http://www.em-al.org/?fq=artikuj&qj=qj1&bir=26>

<http://www.em-al.org/skedaret/1315410959->

[Manuali%20i%20procesit%20te%20Integrimit%20Europian.pdf](#)

<http://www.em-al.org/skedaret/1315410959->

[Manuali%20i%20procesit%20te%20Integrimit%20Europian.pdf](#)

<https://mk.wikipedia.org/>